

SZAKDOLGOZAT

Ferenczné Gazdag Fruzsina Babett

2024

**Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Gödöllői Campus
Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet
Agrárdiplomáciai menedzser felsőoktatási szakképzés
A tokaji bor diplomáciában beöltött szerepe**

Belső konzulens: Dr. Zöldréti Attila
megbízott oktató
c. egyetemi tanár

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Vidékfejlesztés és
Fenntartható Gazdaság Intézet

**Készítette: Ferenczné
Gazdag Fruzsina Babett**

**Gödöllő
2024**

Tartalomjegyzék

Bevezetés	4
1. Szakirodalmi áttekintés	6
1.1. Tokaj Történelmi Borvidék borászatának történelme	6
1.2. Agrárdiplomácia történelmi háttér	13
1.2.1. Óskor és Ókor.....	13
1.2.2. Középkor	14
1.2.3. Újkor.....	15
1.3. A tokaji bor megjelenése a diplomáciában	16
2. Anyag és módszer	19
3. Eredmények és értékelésük	21
3.1. Kérdőíves felmérés kiértékelése	21
3.2. Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsának munkája	35
4. Következtetések, javaslatok	37
Összefoglalás	40
Irodalomjegyzék	42
Táblázatok és ábrák jegyzéke	45

Bevezetés

A Tokaji eredetvédett borok méltán büszkélkednek a világ egyik legrégebbi és leghíresebb borkultúrájával. Ez a csodálatos borkészítő régió Magyarország északkeleti részén, a Zemplén-hegység lábánál található, és a világ egyik legkiválóbb édes borainak szülőhelye. A Tokaji borok hírnevüket a kiváló minőségű aszú borokról és kulturális örökségükről származtatják, amelyeket már évszázadok óta díszítő címkéjükön a "tokaji esszencia" és a "tokaji aszú" megnevezésekkel emlegetnek. A Tokaji borokkal kapcsolatos diplomáciai kapcsolatok és történelem rendkívül gazdagok és mélyek és a Tokaji bor ezen diplomáciai és kereskedelmi pozíciója indokolja témaválasztásom aktualitását és jelentőségét.

Szakedolgozati témaválasztásom célja, hogy megvizsgálja a magyar társadalom mennyire értékeli és támogatja értékeink védelmét, valamint milyen mértékben ismerik és értik a tokaji borok diplomáciában betöltött szerepét. A cél elsősorban az, hogy feltérképezem, milyen kapcsolatban állnak az emberek a Tokaji Borvidék történelmével és kulturális örökségével, és hogy azok, akik részletesen ismerik ezt a területet, már foglalkoztak-e a diplomáciával kapcsolatos kérdésekkel, valamint milyen tapasztalatokkal rendelkeznek ebben az összefüggésben. Ennek keretében a Tokaji botkultúra és diplomáciatörténeti áttekintése mellett kérdőíves felmérés segítségével a jelen helyzet lehetőségeiről információt gyűjtsek.

Az így nyert információ és ezáltal a szakedolgozatban foglaltak hasznosulhatnak, segíthet abban, hogy még hatékonyabbá tegyük a diplomáciai munkafolyamatainkkal kapcsolatos intézkedéseket és tevékenységeket, és erősítsük a közösség részvételét és elkötelezettségét a Tokaji Borvidék kulturális és gazdasági örökségének védelmében. a kérdőíves felmérés során az alábbi feltételezésekből indultam ki, amelyek megalapozottságot az elemzés során értékelem.

I. Hipotézis:

Az első feltevés szerint az emberek rendszerint nem rendelkeznek megfelelő jogi és borvidékekkel kapcsolatos ismeretekkel, beleértve az alapvető fogalmakat is. Általában a közönség és az átlag borfogyasztók nem ezt tekintik elsődleges információforrásnak a borokkal kapcsolatban, ugyanakkor segíthet az értékek megőrzésének fontosságára való rámutatásban.

II. Hipotézis:

A tokaji bor olyan nemzeti kincs, amely eszmei és tapasztalati értékével már ma is

segíti, de az agrárdiplomáciai nyitás eredményeként a jövőben még erősebben támogathatja a magyar külpolitikai célok sikerét.

III. Hipotézis:

A második hipotézishez szorosan visszakapcsolva a tokaji borok segítő, funkcionális szerepének ismertetése, illetve hogy a fogyasztók, borvidéki szereplők által megosztott gondolatok azonosulnak-e a felvetésekkel.

A kérdőíves kutatás során az elméleti keretek mellett gyakorlati példákat is felhasználtam a bevont személyek saját beszámolóí alapján, hogy teljes képet kaphasson az olvasó arról, hogyan játszanak ezek a különleges borok szerepet a nemzetközi diplomáciában, és milyen hatást gyakorolnak az országok közötti kapcsolatokra és kommunikációra.

Összefoglalva: Dolgozatomban rámutatok arra, hogy a reményt a múlt alapozza meg, hiszen a Tokaji eredetvédett borok és a diplomácia közötti kapcsolat gazdag történelmi hagyományokon és kiváló minőségű borokon alapul. Ezek a borok nemcsak a gasztronómia és a borászat terén játszanak fontos szerepet, hanem a nemzetközi kapcsolatok és a kulturális diplomácia terén is kiemelkedően fontosak. A Tokaji borok továbbra is büszkén hordozzák magukon ezt a hagyományt, és Magyarország ékkövei maradnak a borászati világban és a diplomáciai térben egyaránt.

1. Szakirodalmi áttekintés

1.1. Tokaj Történelmi Borvidék borászatának történelme

A szőlő nem csupán egy egyszerű növény, hanem az emberiség kultúrájának és történelmének egyik legősibb és legfontosabb eleme. Az ókorban már tisztelték és ünnepelték, és mára a borfogyasztás és borkultúra egyedülálló mértékben hozzájárulnak a társadalmi és gasztronómiai élményekhez.

Az ókori időkből származó írásos emlékek tanúsága szerint a bor nem csupán ital volt, hanem egy olyan szimbólum, amely mögött számos mélyebb érték rejtőzik. A bor élvezete mellett a szakrális és gyógyító jelentősége is kiemelkedő volt. Az emberek már évezredekkel ezelőtt felismerték a bor gyógyító hatásait és szentként tisztelték az élet és a termékenység szimbólumaként.

A magyar szőlő- és borkultúra különlegesen gazdag és hagyományokban mélyen gyökerezik. A tokaji borok, mint a magas minőség és kiválóság megtestesítői, nem csupán ízükkel hódítanak meg, hanem történetükkel és az abban rejlő szenvedéllyel is. A tokaji borok gasztronómiai kincsek, amelyek világszerte elismertek és elragadják az ínyencek szívét.

Ezért tekinthetjük a szőlőt és annak gyümölcsét, a bort, nem csupán egy italnak, hanem egy kultúrának, egy hagyománynak és egy értéknek, amely az idők során mélyebb és gazdagabb jelentést nyert az emberiség számára. A szőlő és a bor nem csupán élvezeti cikk, hanem egy egész világot magában foglaló élmény, amely összeköti az embereket a múlttal és a jövővel egyaránt.

A Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa által benyújtott Tokaj-OEM Termékleírás történelmi összefoglaló táblázata (lásd: 1. táblázat) alapján többek között ezek a tények is igazolást nyernek (Molnár, 2021).

1. táblázat: Történelmi adatok

(Forrás: [http://tokajiborvidek.hu/jogszabalyok2/TERM%20KLE%20R%20ISOK/TOKAJ%20TERM%20KLE%20R%20IS/TOKAJ_ver8%20korr%20\(aug5\)%20%fajram%3d.pdf](http://tokajiborvidek.hu/jogszabalyok2/TERM%20KLE%20R%20ISOK/TOKAJ%20TERM%20KLE%20R%20IS/TOKAJ_ver8%20korr%20(aug5)%20%fajram%3d.pdf))

XIII. sz.	Tokaj szőlőtermesztési hagyományairól már a XIII. századtól rendelkezésre állnak írásos emlékek. A borvidéken ekkor kezdik el a
-----------	---

	sajátos földalatti pincék építését is, amelyekről szintén írásos emlékek maradtak fent, így az olaszliszkai és tolcsvai pincékről.
XIV. sz.	A XIV. században a földalatti pincék építése kiteljesedik, számuk jelentősen megnő, ekkor építik ki a Tokaji borvidékre jellemző többemeletes pincelabirintusokat.
XV. sz.	1494. Az első írásos említés a tokaji borokról (Istvánffy M.: Regni Ung. Historia, Köln, 1724)
XVI. sz.	A tokaji borok népszerűsége megnő. Ekkortájt kétféle bort készítenek. Az elsőt: „tisza bor,, taposással, a másodikat: „préselt bor” sajtolással.. A szőlősgazdák a mezővárosokban lakva növelik birtokaikat, közülük több úri birtokká fejlődött. A Tokaji borvidéknek ez az időszak az egyik legvirágzóbb periódusa.
1550-1560	A tokaji borok döntő áttörése a hazai és a nemzetközi piacokon, a minőség javulásának időszaka. Lengyel kereskedők megjelenése a borvidéken. Az osztrák császári udvar a XVI. század közepétől generációkon keresztül vásárolta a tokaji bort.
1561	„Culturae Vinearum Regulamentum”: Tokaj-Hegyalja szőlőművelése rendtartásának szabályozása
1571	Az aszúbor első írásos említése a Garay család május 15-én kelt leltárában.
1589	Főbornak nevezik a válogatás nélkül készült, jó minőségű tokaji borokat.
1590	Szikszay Babricius Balázs Nomenklatura című művében a „Vinum passum-aszu szeőleő bor” kifejezés szerepel.
XVII. sz.	A Tokaj név egyre jobban terjed a borpiacon. A bortermés csaknem egyharmada került export piacra. A lengyel és az orosz export fokozatosan nőtt, lassan meghatározóvá vált a borvidék számára.
1616-1660	A Rákóczi-korszak. Ebben az időben vette fel a tokaji szőlőtermesztés máig jellemző arculatát és ekkor élte legvirágzóbb korszakát. Rákóczi fejedelem számos pincét tartott fenn, több kastélyt is építtetett a borvidék területén.
1631	Szepsi Laczkó Máté református lelkész (1576-1632) elkészíti az első aszút a sátoraljaújhelyi Oremus-dűlő szőlő terméséből Lórántffy Zsuzsanna fejedelemasszony részére.

1641	Tokaj-hegyalja rendtartásának kézikönyve
1655	Az országgyűlésben rendelet születik az aszúválogatással elvégzett szüretre vonatkozóan.
XVIII. sz.	XIV. Lajos francia király II. Rákóczi Ferencről kapott aszúbort dícsérte elhíresült mondásával: „C’est le roi des vins, et le vin des rois” „Ez a borok királya és a királyok bora”. Ekkor kezdik el Tokaj-hegyaljának nevezni a területet, a bort pedig a könnyebb érthetőség kedvéért tokaji bornak.
1707	A Rákóczi-szabadságharc államapparátusa a magyar borvidékek részére országos minősítést rendel el. Öt csoportba sorolva a területeket első osztályú besorolást csak Tokaj-hegyalja kapott. A dülő szerepe ekkor kezdett tudatosodni a minőség és a kereskedelem területén.
1720	Az újabb szőlőterületi minősítés alapján három osztályba sorolták az ország területeit, Tokaj-hegyalja nagyobbik része az első osztályba került. A a Tokaj oltalom alatt álló eredetmegjelölés termékleírása 8. változat, a 2017. augusztus 1-jét követően szüretelt szőlőből készült borászati termékekre alkalmazandó 14/39 dülőcsoportosítás alapját a termőhelyi szempontok mellett az akkori termékek és azok minősége jelentette.
1723	Törvényi szabályozás a tokaji szőlő- és bortermelésre.
1729	Újabb törvényi szabályozás a tokaji szőlő- és bortermelésre.
1733-1798	Orosz borvásárló bizottság gondoskodik a cári udvar tokaji borral való ellátásáról.
1737	Tokaj szabályozása, kialakul a borvidék lehatárolása valamint az eredetvédelem alapja a világon először kerül meghatározásra. Ezzel elkészül Európa és a világ első eredetmegjelölésre vonatkozó szabályozása.
1741	Újabb törvényi szabályozás a tokaji szőlő- és bortermelésre.
1759	A mászás (mászlás) első említése különböző dokumentumokban megtalálható.
XIX. sz.	
1826	A fordítás (másodaszú) elnevezés első említése.
1853	Mádon megalakul a „hegyaljai részvénytársaság”, a tokaji borok piaci érdekképviseletére.

1857	A testület „Tokaj-hegyaljai Bormívelő Egyesülés” névvel átalakul, elsősorban a szőlőtermesztés és a borkészítés szervezeteként, érdekképviselőként
1873	Tarcalon megalakult az „Állami Felső Népiskola és Vincellérképezde,„
1886	Megjelenik a filoxéra, és 10 év alatt a szőlők 90 %-át elpusztítja. Erre az időszakra esik az első nemzetközi per, ahol a tokaji termelők a Tokaj név védelmét érték el a bíróságon.
1893	Első magyar bortörvény, melyben a tokaji eredetmegjelölés szabályozása külön fejezetet képez.
1898	A borvidék területét újraszabályozzák.
XX. sz.	
1920	A trianoni békeszerződés az országhatárok módosításával a borvidéktől elszakítja Szőlőske és Kistoronya településeit, valamint Sátoraljaújhely egy részét és szőlőskertjeit.
1920-1950	A gyógyszerkönyvekben a tokaji aszúbort gyógyszernek tüntetik fel.
1928	A Tokaj-hegyaljai Hegyközségi Tanács megalakulása.
1936	Az aszúbor-készítés technológiájának pontosítása törvényi úton.
1949	Megalakul a borvidéki kutató bázis Tarcalon.
1950	A tarcali szakiskola szerepét átveszi a Sátoraljaújhelyen megalakult Szőlészeti és Borászati Szakiskola, majd Technikum.
1950-1990	A borvidéken több állami gazdaság és állami pincegazdaság egyesülésével létrejön a Tokaj-hegyaljai Állami Gazdasági Borkombinát, a Tokaj Kereskedőház jogelődje. Az állami borászat felvásárolja a kistermelők szőlőit, szervezi a termelést és a borkereskedelmet.
1970	A Tokaj eredetmegjelölés nemzetközi lajstoromázása a Lisszaboni Megállapodás alapján.
1982	A szőlő termőhelyi minősítésének, a termőhelyi kataszter rendszerének elkészítése országos és a Tokaji Borvidéken.
1990	A privatizáció kezdete a Tokaji borvidéken.
1993	Az Európai Közösség és a Magyar Köztársaság között a bor megnevezések kölcsönös védelméről és ellenőrzéséről szóló megállapodás megkötése (1993 a Tokaj oltalom alatt álló

	eredetmegjelölés termékleírása 8. változat, a 2017. augusztus 1-jét követően szüretelt szőlőből készült borászati termékekre alkalmazandó (15/39 november 23.-i tanácsi határozat) többek között az eredetmegjelölések kölcsönös védelméről, benne „Tokaj” név és származtatott formáinak Magyarország részére szóló kizárólagos névhasználatáról valamint a „Tokaj” név védelméről az Elzászban és a Venezia-Friuli-Gulia tartományban használt Tocai és Tokay írásmódú fajtanévvel elnevezett borok ellenében, 2007. március 31.-ig tartó moratóriummal.
XXI.sz.	
2002	Tokaji Borvidéket az UNESCO Világörökség Bizottsága, mint kultúrtájtát felvette a Világörökségek Listájára.
2004	A bortörvény az aszú elnevezés használatát kizárólagosan a Tokaji Borvidék számára engedélyezi. A borvidék neve Tokaj-hegyaljai borvidékről Tokaji Borvidékre változik.
2004	A Tokaji Borbíráló Bizottság megalakul.

A magyar szőlészet és bortermelés története mély gyökerekkel rendelkezik, egészen a honfoglalásig vezethető vissza. Vidékünkön már akkor is virágzott a szőlőtermesztés, ami a magyar föld és éghajlat páratlan kombinációjának eredménye volt. Az idők során azonban számos kihívással is szembe kellett néznünk. Az 1241-ben zajló tragikus események, mint például Batu kán hadainak pusztítása Tállya környékén, szinte elpusztították a szőlőültetvényeket. De a magyarok sosem adták fel: IV. Béla uralkodónk vezetésével újra telepítették a szőlőt, és az országba hozott más nemzetiségű emberekkel új fajtákkal is gazdagították termőföldünket, köztük a különleges furminttal (Csoma 2012).

Frisnyák és Gál (2012) munkája alapján a történelem folyamán a magyar szőlő és bor márkaépítő hagyományai is folyamatosan fejlődtek. A XIII-XV. századi írásos emlékek tanúsága szerint a szőlőtermesztés és a borok minősége már akkor is elismert volt, és a Hegyalja neve is széles körben ismertté vált. A XVI. században megjelenő különféle bor típusok, mint a préselt és tiszta borok, azt mutatják, hogy a magyar borkészítés már akkor is komplex és sokszínű volt.

Az igazi áttörést a XVI. század hozta, amikor a Tokaj-Hegyalján történő szőlőtermesztés

hatalmas lendületet kapott. Ez a korszak nemcsak a szőlőültetvények növekedését hozta magával, hanem a pincerendszerek kiépítését is, beleértve a lenyűgöző többemeletes pincelabirintusokat. Ebben az időszakban a magyar borok nemcsak itthon, hanem külföldön is egyre nagyobb elismerést és keresetet kaptak. Budapest pedig, mint kereskedelmi központ, virágzó borpiacot teremtett (Csoma 2000).

Ezek a történelmi mérföldkövek nem csak a múlt dicsőségét jelentik, hanem a magyar szőlészet és bortermelés kifinomultságát, gazdagságát és folytonosságát is. A magyar borok és szőlőültetvények öröksége, amely a legjobb minőségű termékek és hagyományok iránti elkötelezettségen alapul, napjainkban is él és virágzik, és világszerte elismerést vált ki. Ez a hosszú és gazdag történet bizonyítja, hogy a magyar szőlészet és bortermelés nem csupán egy ágazat, hanem egy kultúra, egy művészet és egy szenvedély, amely összeköti az embereket a földdel és egymással.

A minőségi fejlődés hosszú utat járt be, és csakis a következő időszakban sikerült elérni azt mind a termesztés, mind a borkészítés terén. Az 1500-as évek közepén létrejött a szőlőtermesztésre vonatkozó rendtartás, ami forradalmasította a szőlőgazdálkodást. Azonban a Tokaji Borvidék igazi fénykora a Rákóczi korszakban köszöntött ránk. Ebben az időszakban jelent meg az aszúbor, amely nemcsak ízvilágában volt forradalmi, hanem a szabadságharc idején a legfontosabb pénzügyi forrásunkká vált (Balassa 1991).

Rákóczi Ferenc uralkodónk rendkívüli látással és elkötelezettséggel állt a szőlőművelés ügyének élére. Létrehozott egy 48 pontos szabályzatot, amely nemcsak a szőlőtermesztést, hanem a borok előállításának technológiáját és kezelését is szabályozta. A Tokaj-Hegyalját szabályozó jogok is megerősödtek, beleértve a magyar borvidékek országos minősítését is. A területet Hegyaljára osztották fel, és a dűlők minősége vált a legfontosabb kritériummá.

Azonban, mint minden történetben, itt is voltak kihívások. A görög, örmény és zsidó kereskedők megjelenése új szintre emelte a kereskedelmet, de hozta magával a borhamisítás problémáját is. Mindezt tetézte a filoxéra vész, ami teljesen elpusztította a borvidéket. Ebben a sötét időszakban sok szőlőtermesztő és borász hagyta el hazáját, az elvándorlás irányulva a nyugati világ felé (Alkonyi 2000).

Mindezek a kihívások és nehézségek csak tovább növelték a magyar szőlő- és borkultúra ellenálló képességét. A borászok és szőlőművelők kitartása és elhivatottsága mellett a szakma

színvonala is tovább emelkedett, így a magyar borok a legnevesebb világvásárokon is megkapták az elismerést. Az idő múlásával ez a hagyomány és szakmai tudás csak még erősebbé vált, és napjainkban is büszkén őrizzük és fejlesztjük tovább a magyar borokat, amelyek a történelem és a szenvedély összetalálkozásaként ragyognak a poharakban.

Az utóbbi évtizedekben a magyar szőlészet és bortermelés számos kihívással nézett szembe, de a szakma és a termelők elszántságának köszönhetően sikerült túljutni ezeken és erősebbé válni. A szőlő peronoszpóra és a szélsőséges időjárás okozta fagykárak csak tovább nehezítették a termelés körülményeit. Az államosítás időszaka alatt végrehajtott privatizációs intézkedések és a gazdasági változások sajnos hátrányba sodorták a termelőket. Elvesztettük az igényes piacainkat, a kereskedelmi kapcsolatainkat.

Az igazi fordulat csak az 1990-es években következett be, amikor Tokaj-Hegyalja újra életre kelt. Az Állami Gazdasági Borkombinát magánosítása és a borászatok, pincészetek és szőlőültetvények tömeges megjelenése új lendületet hozott. Az összefogás és az innováció útján létrejöttek a hegyközségi szervezetek, amelyek segítették a termelőket és elősegítették a közös célok megvalósítását. Emellett a tarcali kutató bázis és a termőhelyi kataszterek és minősítések kidolgozása is lehetővé tették a minőség és az eredet védelmét, ami növelte a magyar borok presztízsét mind itthon, mind a nemzetközi piacon.

Ezek a lépések nemcsak stabilizálták a szőlészet és bortermelés helyzetét, hanem új szintre emelték azt. Az innovatív megoldások, a magas minőségű termékek és a szakmai tudás tovább erősítették Magyarország helyét a borászati térképen. Ma a Tokaj-Hegyalja nem csak hagyományokban gazdag, hanem dinamikus és inspiráló környezet is, ahol a borászok és termelők együtt dolgoznak azért, hogy a magyar borok a világ élvonalába kerüljenek. Ez az elkötelezettség és szívós munka az, ami biztosítja, hogy a magyar borszakma folyamatosan fejlődjön és virágzik, és hogy a magyar borok mindig az asztalon legyenek, méltóképpen képviselve hazánkat a világ gasztronómiai térképén.

Borászatunk és szőlészetünk csodás története nem csak egy múlt, hanem egy élő és vibráló jelen is, amely egészen napjainkig elkísért minket. Borvidékünk mély gyökerekkel rendelkezik, több mint ezer éves szőlészeti és borászati örökséggel büszkélkedhetünk. Ez a hagyomány nemcsak országunkban, de az egész világon ismeretes. A Tokaji nevet és páratlan minőségét nemzetközi szinten is elismerik.

Botos és Marcinkó (2005) munkájában az 1737-ben kiadott királyi rendelettel Tokaj-Hegyalja vált az első zárt borvidékké, és ezt a területet ma is a "három sátorhegy" határozza meg. Az Abaújszántói Sátor-hegy, a Sátoraljaújhelyi Sátor-hegy és a Tokaji-hegy által körülhatárolt "háromszögben" a szőlőtermesztés hagyománya évszázadok óta él és fejlődik. A fennmaradt dokumentumok tanúsága szerint ez a terület nem csak a múlt része, hanem a jelen és a jövő otthona is. Itt, a szőlőtőkék között és a pincék mélyén folyik tovább a hagyományörzés, az innováció és a szenvedély, amelyek olyan különleges borokat hoznak létre, amelyek a világ minden tájáról vonzzák az ínyenceket és borbarátokat.

Ez a történet nem csak egy múlt dicsőségét jelképezi, hanem az életteli jelen és a jövő reményteljes ígéreteit is hordozza magában. Azok a dűlők, amelyek már évszázadok óta gondos kezekben formálódtak, most is változatlan szenvedéllyel és odaadással nevelik a szőlőt. Azok a pincék, amelyek generációk bölcsességét őrzik, most is a legmodernebb technológiával készítik a borokat. Azok az emberek, akik hűek maradtak az őseik tudásához és hagyományaihoz, most is büszkén viselik a Tokaji nevet, mint a minőség és a kiválóság jelképét. Mindez együtt alkotja azt a különleges atmoszférát, amely csak itt, ezen a csodálatos borvidéken él. Egy olyan hely, ahol a múlt, a jelen és a jövő összeolvadnak, hogy létrehozzák az igazán páratlan és feledhetetlen borélményeket. A Tokaji borok nem csupán italok, hanem egy egész kultúra és életérzés kifejeződései, amelyek örökké megőrzik a maguk különlegességét és varázsukat.

1.2. Agrárdiplomácia történelmi háttér

„A vonatkozó szakirodalom a diplomáciát az államok külügyi tevékenységéhez köti, így eredetét is innen, az államok kialakulásától származtatja. Ugyanakkor látnunk kell, hogy az ember és vele együtt a munkamegosztás megjelenése óta, már a mai értelemben vett államalakulatok kialakulása előtt megindult az egyes mezőgazdasági termékek cseréje majd kereskedelme és ezzel együtt a mezőgazdasági termelés erőforrásainak biztosításáért folytatott küzdelem (Zöldréti, Vajda 2023)”.

1.2.1. Őskor és Ókor

Többfajta értelmezés és megállapítások alapján is kijelenthetjük, hogy az ősdiplomácia tárgya agrárorientált volt. Ezt teljes mértékben alátámasztják azok a tények, miszerint az őskorban kialakult a tudatos emberi munka, kedvező környezeti tényezőket és a létfenntartást biztosító élelmiszerellátási, növénytermesztési és állattartási kérdésekben stabilitást mutató családok

fejlődtek, gyarapodtak. Ezáltal a területi terjeszkedés is megindult, melynek köszönhetően más-más népcsoportok alakultak ki. A Kr. e. több millió éve létező törzsek között megjelent a kapcsolatteremtés, ennek eredményeképpen elengedhetetlen elemévé váltak a tárgyalások, a küldöttek, vagyis a követek szerepei, a közös érdekérvényesítés. A szokásjog útján formálódott diplomácia egyértelmű módon kötődik az ókorban innovatív irányt mutató mezőgazdasági fejlődésekhez. Az Egyiptomban, Mezopotámiában és Indiában is elterjedt új földművelési, növénytermesztési, állattenyésztési módozatok - mint például az eszköz bővülések, vagy a szőlészeti és borászati ágazatok alapjait lefektető technológiák megjelenése, a vízhasznosítás – hozzájárult az előre lépésekhez. A föld és a víz birtoklása napjainkban is nagyhatalommal ruházza fel birtoklóját és folytatnak érte háborús és diplomáciai küzdelmeket. Az adózási és vámolási rendszerek megjelenése megreformálta a kereskedelmet, így újabb példaként említhetjük, hogy a tárgyalások lefolytatásához szükség volt küldöttekre, akik meghatározott keretek között végezheték el munkájukat. A monetáris összeköttetések fejleményeként a követek már útlevelekkel rendelkeztek és külön szabályzatban rögzítették a viszonyulási tényezőket a küldő és fogadó felek részéről. Ennek egyik példája Manu Törvénykönyve, melyben a háború kialakulásának elkerülése, a béke megteremtése meríti ki a diplomácia fogalmát. Egy másik fontos történelmi dokumentum Lagas és Umma városok között létrejött írásos megállapodás a határokat érintő viták rendezéséről.

1.2.2. Középkor

Az alapvető megélhetés fő pillére a földművelés volt ebben a korszakban, megindult a városiasodás folyamata, mely elősegítette a mezőgazdasági termelés növekedését. A történelem által Bizáncnak nevezett Római Birodalom egészen 1453. évig, azaz az Oszmán Birodalom hódításáig fennállt, ebben pedig a megmaradt diplomáciai hagyományok segítettek. A bizánci császár rendelkezett követekkel is, melyek mandátumait két levél is igazolta, miszerint az egyik ajánlólevélben védelmet és mozgásszabadságot kértek, míg a másik meghatalmazásukról szólt, melyet csak a fogadó fél vezetője olvashatott el. A mezőgazdasági tudás és technológiák elsajátítása nagy szerepet élvezett, így nem volt ez másképp a Kínából elterjedt selyemmel sem vagy éppen a gyapottal, fűszerekkel. Mindemellett a Levantei és Hansai piaci rendszerek kialakulása kötötte össze Európát a Kelet-Ázsiai világgal. A kor egyik jelentős luxuscikként is említett terméke a cukor volt, ez eljutott Egyiptomba, Spanyolországba, egészen Ciprus szigetéig és ezeken a területeken virágzásnak indult a cukornád termesztés. A kereskedelmi útvonal kiterjedésével a Fekete-tengeren is létesültek kereskedelmi útvonalak, illetve a partvidéken kikötők. Ennek köszönhetően Magyarország is részese lehetett a kereskedelmi

útvonalnak. Ez az intenzív tevékenység pedig a diplomáciai munkálatok további erősítését igényelte, például a külügyi kapcsolattartás megerősítésével. Zsigmond magyar és német-római király, illetve Filippo Maria Visconti milánói herceg között volt az első bizonyított diplomáciai kapcsolat, melyben állandó képvisellel rendelkeztek. Ezekben irányító szerepet játszott a Magyar Királyság, Velencei Köztársaság és többek között a pápai állam is. Mátyás királyunk is folytatta a diplomáciai tevékenységet, ennek bizonyítéka a fennmaradt megbízó levél Handó György részére, mely bizonyította, hogy a pápai udvarba delegált személy volt, továbbá a pápa is rendelkezett állandó legatussal a magyar udvarban. A későbbiekben a járványok is elterjedtek a kereskedelmi útvonalakon, mint a pestis. Ezt követően ugyan az orvosi megfigyeléseknek köszönhetően és a szerecsendió fűszer, gyógyszerként, orvosságként való alkalmazása indította el a fűszerek hódító útját. A világgazdaságban vezető szerepet töltöttek be, kiváltságot jelentett fűszerekkel kereskedni (Zöldréti, Vajda, 2023).

1.2.3. Újkor

A felfedezések által számottevő új fűszer, gyümölcs és növényfajtát hoztak be Európába, ebből adódóan a mezőgazdasági termelés és művelés is változott, igazodott. Megjelentek új betegségek, élősödők is a Selyemút és más kereskedelmi vonalak mentén. Az ellátási láncba a kukorica és a burgonya is bekerül, illetve az ipari forradalom eredményeképpen megjelentek többek között az arató-, és cséplőgépek is. A fűszerek iránti kereslet továbbra is magas volt, így a gyarmatosító országok továbbra is igényt tartottak rá, főleg a szerecsendió kereskedelmi monopóliumára. A felfedező hajóutakon tudósok is részt vettek a feltérképezések okán, így végső soron az európai uralkodóházak és kereskedők előtt nyitották meg a luxuscikkekkel történő kereskedést, az érintett termékek között voltak az arany, drágakövek és a kakaó. A kakaó termesztése Afrikában lett domináns, viszont a jelenkor vezető csokoládégyártói Belgium és Svájc. Európában a tea csak később terjedt el, igazán nagy népszerűségnek az 1600-as évektől élvezett, mely monopóliumát szintén a hollandok szerezték meg, mint ahogyan a szerecsendiót korábban. Az amerikai függetlenségi háborút is köthetjük ehhez az agrártermékhez, hiszen 1773-ban az angol hajókat telepések támadták meg a bostoni teadélután során. Az ipari forradalom hatására a gyapottermesztés elterjedt, ezzel sajnálatos módon a rabszolga-kereskedelem is megindult. Jelenkorban is fontos textilipari növényünk maradt a gyapot és az árutőzsdén is fontos szerepet játszhat. A gyapotéhoz hasonlóan, a cukoripart is érintették az embargók, jelentős változásokat idéztek elő a cukorgyárok Európában. A mezőgazdasági termékek tehát a gazdasági életben kulcsszerepet öltöttek és a diplomáciában is gyakran okoztak negatív eseményeket. A tőzsde kialakulásával megjelentek az agrártermékek is, erre jó

példa a tulipán árának túlzott emelkedésének megszűnése, mely összeomlást eredményezett vagy éppen a magyar szürkemarha kereskedelmének megnyitása. Utóbbi jelentős diplomáciai előkészületeket igényelt, mivel az útvonalakat biztosítani kellett, ez ugyanakkor az útmenti települések fejlődését is eredményezte. Az egyik legismertebb agrártermékért vívott háborúhoz az ópium történetét említhetjük, később izolálták a morfiumot. Akkoriban a kábítószer kereskedelem nem volt tiltott, de negatív következményekkel járt, így Kína tiltani szerette volna, míg Nagy-Britannia két háborút is indított ennek okán. Ahogy fentebb említést tettem, az útvonalak és a megnövekedett árumennyiség behozatala során járványok, betegségek terjedtek el, ebben a korban pedig a filoxéra volt az egyik legnagyobb növényegészségügyi probléma. Erről a tokaji borok történelmének fejezetében is említést teszek. Az állandó követségek intézménye a 16. századtól terjedt el igazán, erre pontos példa a vesztfáliai békeszerződés utáni modern diplomácia megszületése. 1626. évben hozták létre – Richelieu bíboros – az első külügyminisztériumot. A diplomáciai kapcsolattartás fejlődése során megjelentek a karrierdiplomaták, és az 1815-ös bécsi kongresszus meghatározta a diplomáciai rangsort írásban. A francia nyelv dominanciáját csak a 19. század végén törte meg az angol nyelvhasználat. A magyar mezőgazdaság képviselőit és külföldi kapcsolatait 1895-ben kezdték rendszerezni és 1900-ban felállították a magyar állandó külföldi agrárhírszolgálatot. Szaktudósítókat küldtek ki több európai és amerikai országba, elősegítve ezzel a magyar mezőgazdaság nemzetközi kapcsolatait és képviselőit (Zöldréti, Vajda, 2023).

1.3. A tokaji bor megjelenése a diplomáciában

A szőlőművelés történelmi gyökerei mélyen ágyazódnak az emberiség történetébe és számos kultúrában, régióan belül kulcsszerepet játszottak a fejlődésben, illetve a társadalmi-gazdasági struktúrák kialakításában. A tokaji borok történetének és diplomáciában történő megjelenésének megértéséhez elengedhetetlenül fontos tehát visszatekintenünk a szőlőművelés és borászat hosszú múltjára a régióban. Ez segít megérteni, hogyan alakultak ki és fejlődtek a tokaji borok, milyen kapcsolatok, kereskedelmi útvonalak és politikai események játszottak szerepet abban, hogy ezek a borok nemzetközi hírnévre tettek szert, továbbá diplomáciai eszközként is felhasználásra kerültek a történelemben. Megfogalmazódik a kérdés, hogy miért Tokaj lett Hegyalja központja, miért pont innen indult el minden? Pap (1985) munkájában olvashatjuk gondolatait, mely szerint a legfontosabb kereskedelmi és közlekedési csomópont Tokaj volt, többek között itt mentek át a fejedelmi postautak Erdély felől. Zelenák (2012) művében egy másik megközelítést ismerhetünk meg, miszerint a Tokaj szó és a szőlőművelés

mennyire kapcsolódhat egymással? A szerző Terpó András kutatásai alapján ismerteti a Kelet-Törökország örmények által lakott területek ligeti szőlőművelését, feljegyezte, hogy a „tokaj üzjüm” kifejezést a folyómenti fákra felfuttatott szőlőligetekre használták. A „tokaj” szó rengeteg helyen előfordul, ahol török nyelvű népek élnek Euráziában. Szent István királyunk utódjának – II. Gézának – diplomáciai vitájáról is őriznek feljegyzést, Abu Hamid al Garnáti arab utazóval a borivási szokásokról.

Tokaj nagyrebecsülését alátámasztja gróf Károlyi Sándor kijelentése is, melyet egy tokaji haditanácskozáson mondott, miszerint „Az egyetlen tokaji hegy többet ér minden bányánál.” A Turóczi Prépostság alapítólevelében is találkozhatunk a szőlővel és borral, mint adományozott termékekkel, továbbá ezekre IV. Béla egyházi illetékként, míg V. István tizedként hivatkozik a tokaji borok kereskedelmével kapcsolatban. A Borvidék történelmi áttekintésében nagyvonalakban szó esik az írásos emlékekről, ugyanakkor Bihari (2019) szőlőművelés történelmét áttekintő, századokat összefoglaló munkája alapján elvezet minket a 16. század történéseihez. A török hódoltsági időkben a megmaradt szőlőterületek felértékelődtek, így a Tokaj-hegyaljai bor iránt is megnőtt a kereslet belföldön és külföldön egyaránt. A bor kereskedelemben prominens szerepet vett fel Felvidék néhány városa. *„Ezekben a századokban Tokaj-Hegyalja a Habsburg-uralom alá került Észak-nyugat-Magyarország, a független magyar királyság eszményét őrző Erdély és török hódoltság hármasság határán feküdt. Azon a részen, ahol a három politikai entitás folyamatosan egymásnak feszült (Alkonyi, 2009).”*

1550 és 1800 időszakot érintőleg pedig a tokaji borok piacvezető termékeké váltak, sőt szinte kizárólagosságot élvezhetett a lengyelországi és oroszországi piacokon. Zelenák (2012) munkájában említést tesz az első aszú készítésének bizonyítékáról, mely szintén a 16. századból való. Hegyalján, Mátyás uralkodásának idejében odafigyelőbb termelés és borkészítés alakult ki, így ennek eredményeképpen a Ruggeri pápai követ jelentésében a legkeresettebb tokaji borokról írt. Ebben az időben rengeteg szőlősbirtok cserélt gazdát, virágzott a kereskedelem hegyalján, a tokaji bor pedig elsődleges bevételi forrást jelentett. A bor tisztelete és kulcsszerepe a választások alkalmával mutatkozott meg, mikoris a városi tanács tagjairól szavazhattak.

A következő évszázadban a görög és zsidó kereskedők letelepedése azt eredményezte, hogy külföldi kapcsolataikat kihasználva a tokaji bor exportcikké vált. A főuralkodók (dán, orosz, angol) is szívesen fogyasztották, míg 1723. évben betiltották a külföldiek kereskedelmét.

II. Rákóczi Ferenc átvette a hegyaljai birtokok irányítását a 18. században, a kiváló külföldi kapcsolatai hozzájárultak a termelési és termesztési metódusok fejlődéséhez. Oroszországgal rendkívül jó diplomáciai kapcsolatot ápolt - I. Péter cárral – amelynek részét képezte a kuruc követek által történt tokaji aszú borok ajándékozása is. Oroszországi borszállítási terveit a

követének, Talaba Máténak írta a fejedelem, melyet a cár meg is valósított saját ellátási célból. „Amikor a cár ünnepi bevonulását tartja a győzelmes svéd háború után, a moszkvai főkormányzó arra kéri Thalabát: szerezzon erre az alkalomra tokaji bort, „akár pénzen, akár cserébe prémekért” (Tardy, 1963).” Az orosz cári udvar borkedvelése és a diplomáciai figyelmességeken túlmenően a követre bízta a magyar borok kereskedésének megindítását is. A tokaji bortermékek iránti széleskörű keresletet I. Katalin, majd később Anna Ivanovna cárnők uralkodása is segítette, például a Magyar Borok Bizottságának megalakulása. Erzsébet cárnő 1742 év környékén Paraszkevics Dimitrijt, cári komisszáriusi rendben indítja el országunkba, magyar borok beszállítása ügyében.

Mindamellet, a szabadságharcok szolgálatában álló tokaji borok nem tudták hiánytalanul teljesíteni feladatukat (Alkonyi, 2009). Amíg a 18. században a tokaji bor fénykorát élhette, mint kereskedelmi és diplomáciai luxuscikk, úgy a következő században rendkívüli mértékben csökkent a bor minősége és a népszerűsége. Mindez annak köszönhető, hogy egészen a század harmadában indult meg ugrásszerűen az infrastrukturális, technológiai és edukációs fejlődés. Egészen a 21. századig kitekintve, gyökeresen átalakultak a szabályozási feltételek is, melyek kiváló minőséget eredményeznek, de a korai 18. századi igazi aranykor fényét még nem sikerült visszaállítani.

„Véleményem szerint Magyarország azonosítására ma a világban elsődlegességgel és századokra visszanyúló igazolással a Tokaji elnevezés és a mögötte rejlő tartalom bír. Egyszóval Tokaj, ma Magyarország legnagyobb megbecsülést érdemlő kincse. Tokaj korszerű, működőképes eredetvédelmének megalkotása és érvényesítése ma az egyik legfontosabb országos szintű feladat, hatalmas felelősséggel.”(Tokaji Borvidék Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet: Szőlő-levél folyóirat, 2013)

2. Anyag és módszer

A szakdolgozatom témaválasztásához kapcsolódóan szakirodalmi feldolgozást és elemzést végeztem, amely segítségével a tokaji bor diplomáciai szerepét járom körbe. A szekunder adatgyűjtést követően a célhoz igazodóan állítottam össze a primér vizsgálat módszertanát. Ebben kérdőíves felméréssel és interjúkkal vizsgáltam a tokaji bor lehetséges diplomáciai potenciálját.

A kérdőíves felmérésem átfogóan vizsgálja a résztvevők jogi és történelmi ismereteit, valamint a borokhoz, fogyasztási szokásaikhoz való viszonyukat, beleértve a tokaji névhez és a diplomáciához fűződő kötődésüket is. A személyes és online felmérések rendszerezett adatokat biztosítanak a vizsgált célcsoportról. Ez a módszer általánosan elterjedt és gyakran alkalmazott a vélemények meghatározásában. A kérdőívek kitöltésére felkért személyek minden esetben ugyanazon sorrendben találkoznak a kérdésekkel, lehetővé téve a következtetések levonását és az összehasonlításokat. A kérdőívek rövid interjúként értelmezhetők, melyek tartalmazzák mind a nyitott, mind a zárt kérdéseket.

A nyitott kérdéseknél a válaszadó saját megfogalmazásában válaszol, míg a zárt kérdéseknél előre meghatározott válaszlehetőségek közül választhat. A nyitott kérdéseknél előfordulhat válasz hiánya, értékelhetetlen vagy szélsőséges megfogalmazás, ezeket természetesen külön kell kezelni. Ez a széles skála hátráltathatja az értékelést. A zárt kérdések esetében könnyebb az értékelés, mivel előre megadott válaszokat kapunk.

A kérdőívek összeállításakor arra kell törekedni, hogy ne legyenek túl sok kérdés és persze célszerű, ha az elején könnyen megválaszolható kérdések szerepelnek, mint például a nem, életkor és iskolai végzettség megadása. Ezeket követhetik a témával kapcsolatos bonyolultabb kérdések, majd a minősítést leginkább befolyásoló tényezőkre vonatkozó kérdések.

Az önkitöltő kérdőívek elterjedtek, mivel lehetőséget adnak a válaszadóknak arra, hogy nyíltabban megnyilvánítsák véleményüket. A Google Docs - Űrlapok segítségével készült kérdőívet alkalmaztam, mivel ez a platform gyors és egyszerű összeállítást tesz lehetővé és az interneten keresztül könnyen elérhetővé teszi a célcsoport számára. A rendszer segít az értékelésben, mivel az eredmények automatikusan összesítve és exportálható formában megjelennek.

A végső kérdőív 29 kérdésből állt, melyet a jelenlegi munkahelyem, a Hegyközségi Tanács által sok borvidéki szereplőhöz eljuttathattam. A kérdések többsége zárt, de lehetőség volt saját

válaszok megadására is. A kérdőív elején nem tisztáztam a fogalmakat a tudásszint felmérése érdekében.

A különféle kérdőíves kutatások célja az volt, hogy felmérjem a lakóhelyemen és munkahelyemen élő, dolgozó személyek véleményét és ismereteit a témával kapcsolatban. Kvantitatív módszert alkalmaztam, és különböző típusú kérdéseket tettem fel, beleértve a leíró, kapcsolatkereső és ok-okozati összefüggéseket feltáró kérdéseket. A kérdőív valódi célját nem tettem közzé a kitöltők számára a befolyásolás elkerülése érdekében.

A kérdések számát, az ideális kérdéstípusokat és a kitöltők számának felső határát előre meghatároztam az eredmények értékelése során. A kérdőívek kitöltése 2024. februárjától, március közepéig tartott. A kérdőív felosztható több részre, egy szocio-demográfiai részre, amelyben az életkor, nem, iskolai végzettség, lakóhely szerepeltek. A másik fő rész a tokaji borokra, az kulturális, diplomáciai megjelenéssel kapcsolatos ismeretekre irányult.

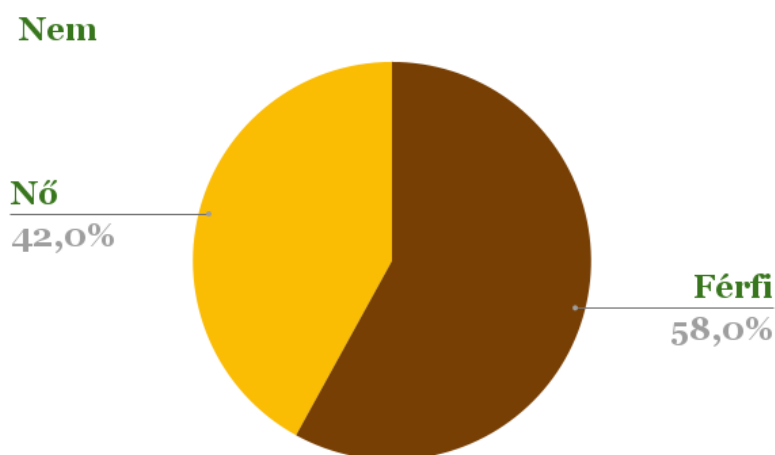
3. Eredmények és értékelésük

3.1. Kérdőíves felmérés kiértékelése

A kérdőívem kitöltésére kifejezetten borvidéki szereplőket és itt élő embereket kértem fel, a válaszadások számának határát pedig 100-nál meghúztam. A felmérés kitöltésekor nem minden válaszadás lett hiánytalan, a diplomáciai kérdéskörök idegenek lehettek némileg a kitöltőknek. Ugyanakkor minden kérdőív érvényesnek tekinthető, üres kérdőív nem érkezett be. Az 1. ábra mutatja, hogy túlnyomó többségben férfiak vettek részt a felmérésben, egészen pontosan 58%-uk.

1. ábra: Nemek szerinti megoszlás

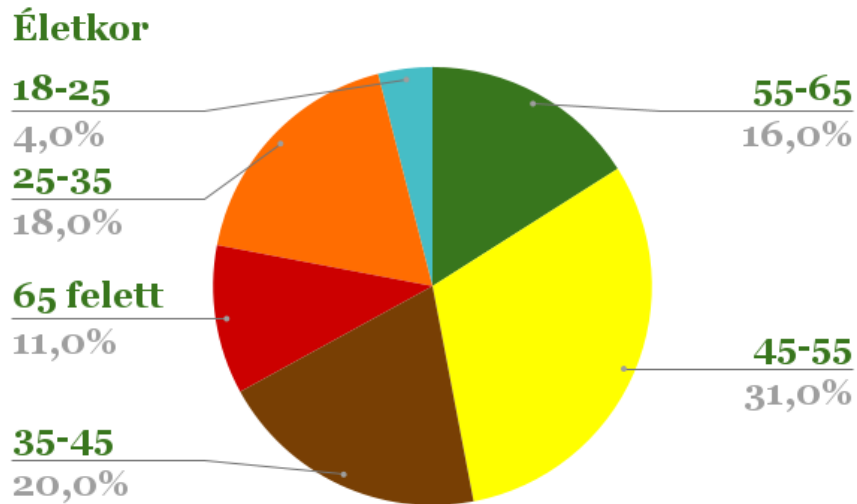
(Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves felmérés alapján, 2024)

Az életkorban történő megoszlás nem volt túl meglepő, igencsak eltérő értékek nem mutatkoznak, jól szemlélteti ezt a 2. ábra. Tehát, legkisebb arányban 4%-ban voltak a kitöltők 18-25 év közöttiek, ezt követően a 65 év felettek 11%-kal, majd 55-65 év között 16%-kal, 25-35 év kor közöttiek 18%-kal, a 35-45 évesek 20%-kal és végül a 45-55 korosztály töltötte ki legnagyobb arányban, azaz 31%-ban.

2. ábra: Életkor szerinti megoszlás

(Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves felmérés alapján, 2024)

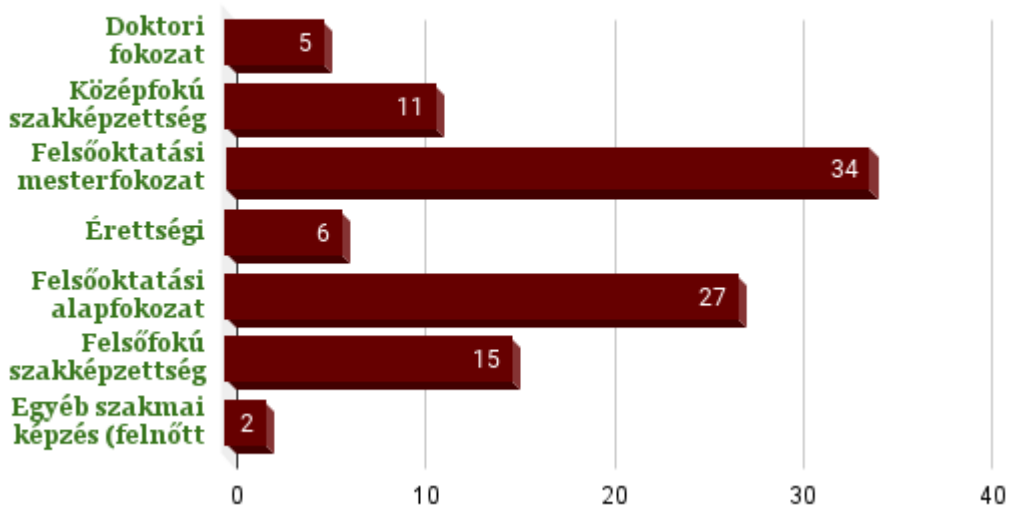

Az iskolai végzettség alapján történő bontást a 3. ábra mutatja, látjuk, hogy az emberek 34%-a rendelkezik felsőoktatási mesterfokozattal, 27%-uk Bsc. képzéssel rendelkezik, illetve ezt követi a felsőfokú szakképzés és a középfokú szakképzés.

3. ábra: Iskolai végzettség szerinti megoszlás

(Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves felmérés alapján, 2024)

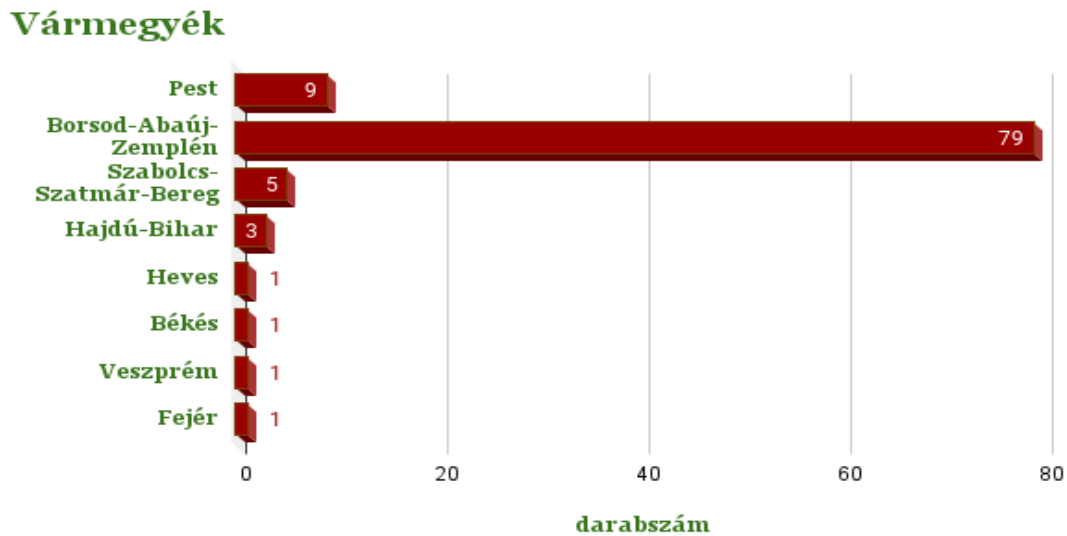
Iskolai végzettség

Mint említést tettem róla az írásom elején, a Tokaji Borvidéki szereplőket szerettem volna megszólítani és véleményüket megismerni a témával kapcsolatban, így a vármegyei szintű elosztásban sincs túlzott kilengés, ahogyan a 4. ábra mutatja. Összesen 79 Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei kitöltőm volt, míg Fejér-, Heves-, Békés-, Veszprém-, Hajdú-Bihar, Pest és Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyékből csak kisebb mértékben.

4. ábra: Vármegyék szerinti megoszlás

(Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves felmérés alapján, 2024)

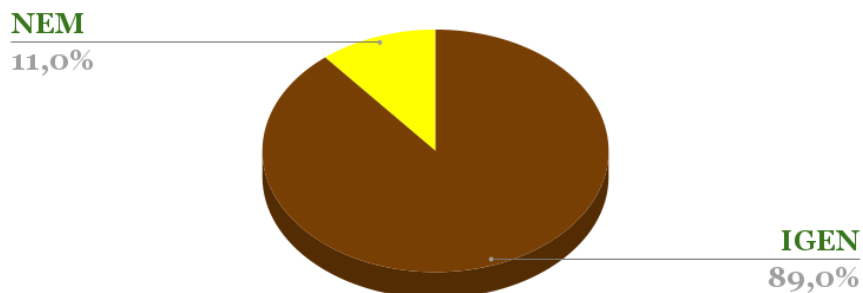

A következő fejezetben már két alapvető, a Tokaji Borvidéket érintő kérdésre kerestem a választ, miszerint tudják-e, hogy Magyarországon 22 borvidék található, illetve azt, hogy a Tokaji Borvidék része lett az UNESCO Világörökségi helyszíneinek. A válaszadók eredményeit a 5. és 6. ábrákon szemléltetem.

5. ábra: Tudta-e, hogy Magyarország 22 borvidékkal rendelkezik?

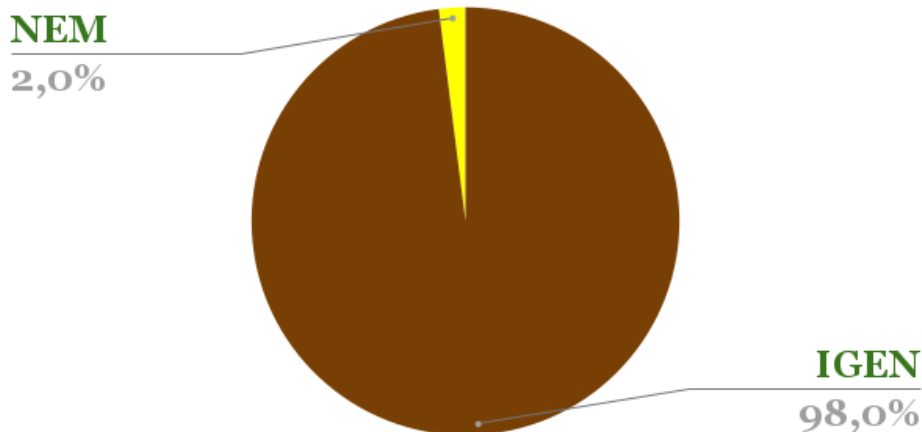
(Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves felmérés alapján, 2024)

Tudta-e, hogy Magyarország 22 borvidékkal rendelkezik?

6. **ábra:** Tudta-e, hogy a Tokaji Borvidék felkerült az UNESCO Világörökségi listájára?
(Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves felmérés alapján, 2024)

Tudta-e, hogy a Tokaji Borvidék felkerült az UNESCO Világörökségi listájára?

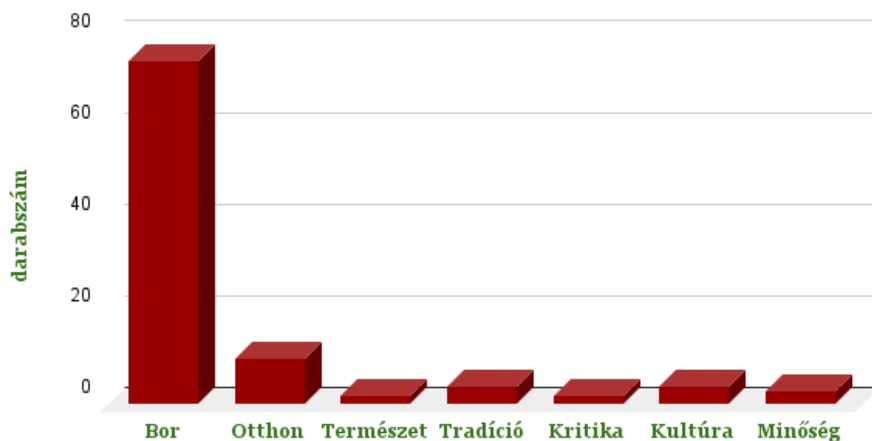

A következő kérdéssel szerettem volna rávilágítani arra, hogy az emberek nagy többsége Tokaj hallatán a borra asszociál, amely igazolja a jelenlétét, fontosságát. A kérdésekre szabad válaszok érkeztek, melyeket összesen 7 kategóriába tudtam besorolni, ahogyan azt a 7. ábra is mutatja.

7. **ábra:** Amikor Tokaj vagy a Tokaji Borvidék nevét hallja, mire gondol először – mit jut eszébe róla?

(Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves felmérés alapján, 2024)

Amikor Tokaj vagy a Tokaji Borvidék nevét hallja, mire gondol először - mi jut eszébe róla?

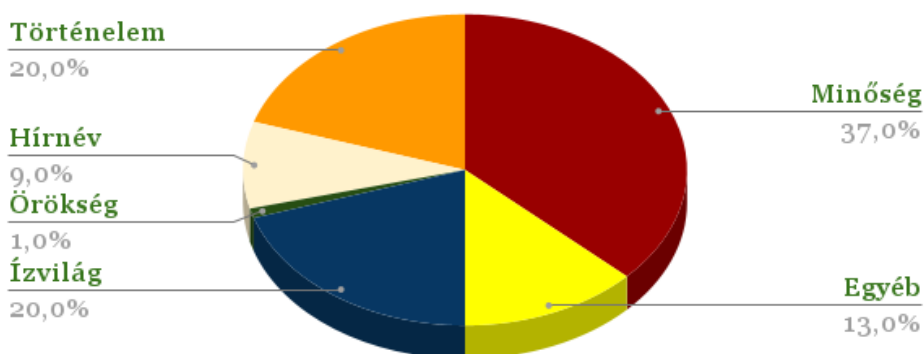

A borokhoz kapcsolódó témafeldolgozások során több alkalommal térnek ki a borfogyasztási szokásokra, illetve a fajták ismeretére. Ábrával nem szemléltetem, viszont a következő két kérdés a kitöltők borfogyasztási gyakoriságára kérdez rá, illetve a tokaji fajták ismeretére, fogyasztására. Ebből adódóan az aszúkat és általában a fehér borokat ismerik és fogyasztják a kitöltők, akiknek kicsivel több, mint 51%-a rendszeresen fogyaszt bor hetente.

Az ezt követő részben már arra voltam kíváncsi, hogy a kitöltők szerint mi teszi különlegessé a borokat a kulturális eseményeken. A szabad kitöltésű válaszokat 6 kategóriába tudtam sorolni, ezt szemléltetem a 8. ábrával. Javarészt a borok minőségével, történelmi múltjukkal és egyedi ízvilágukkal jellemezték a termékek különlegességét.

8. ábra: Ön mit gondol, mi teszi a tokaji borokat különlegessé a kulturális eseményeken?
(Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves felmérés alapján, 2024)

Ön mit gondol, mi teszi a tokaji borokat különlegessé a kulturális eseményeken?

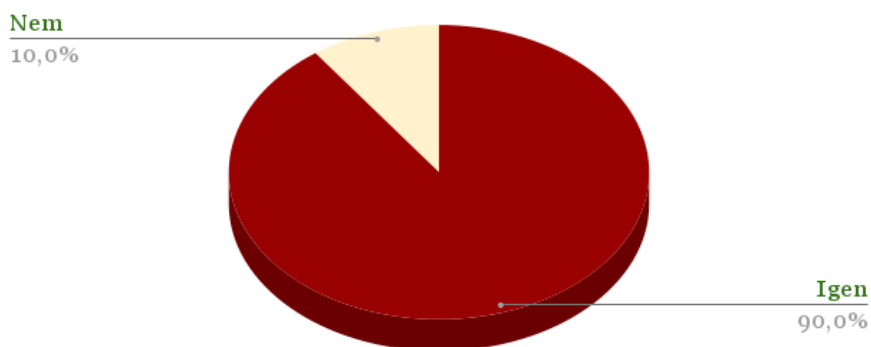

Szerettem volna megtudni a kitöltőktől, hogy ajándékozás esetében előnyben részesítik-e a tokaji borokat és amennyiben igen, milyen érveket sorakoztatnak fel mellettük. Egyszerű választással a 9. ábrán olvashatjuk, hogy a kitöltők %-a előnyben részesíti a tokaji borok, míg a szöveges válaszok kiértékelése után az alábbi indokokkal találkoztam. A tokaji borok mindenki szemében értékkel bírnak, legyen az történelmi vagy kulturális. Magas minőséggel és a hagyományokkal társítják, rendkívüli büszkeséggel gondolnak rájuk.

9. ábra: Ön előnyben részesítené ajándékozás során a tokaji borokat/borkülönlegességeket más borvidék boraival szemben?

(Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves felmérés alapján, 2024)

Ön előnyben részesítené ajándékozás során a tokaji borokat/borkülönlegességeket más borvidék boraival szemben?

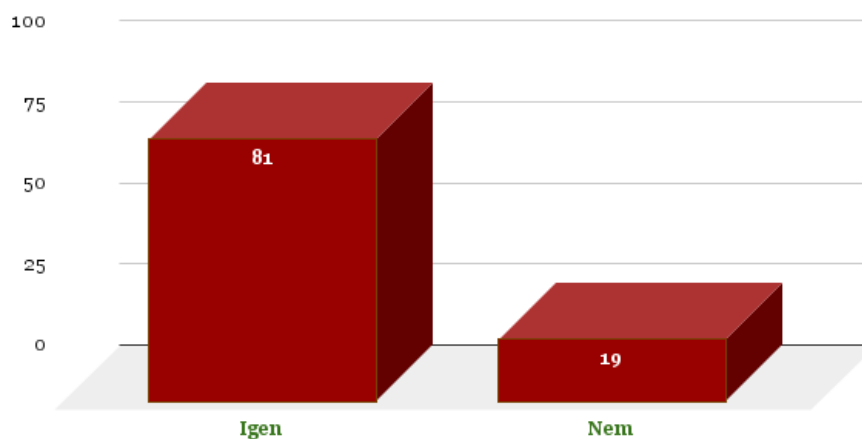

A 10. ábrán látjuk, hogy a válaszadók többsége, pontosan 81%-a gondolja úgy, hogy a nemzetközi borpiacon igenis van befolyásoló, különleges szerepe a tokaji boroknak. Ezt azzal indokolták, hogy különleges és a világon egyedülálló minőséget képesek produkálni a borok, mellyel képesek fenntartani a világ érdeklődését is. Képviselik Magyarországot a kultúra élvonalában és történelmének is köszönhetően már egy presztízis jelleggel bír.

10. ábra: Ön szerint van-e valamilyen különleges szerepe a tokaji boroknak a nemzetközi borpiacon?

(Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves felmérés alapján, 2024)

Ön szerint van-e valamilyen különleges szerepe a tokaji boroknak a nemzetközi borpiacon?

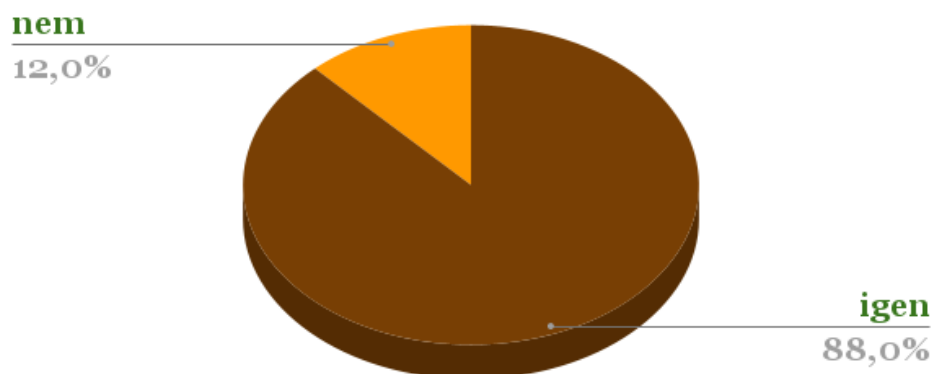

A soron következő kérdésben arra tértem ki, hogy a megkérdezettek szerint a tokaji borok hozzájárulhatnak-e Magyarország nemzetközi diplomáciájához, a 11. ábra alapján a 88%-uk szerint igen, valamilyen formában ez megvalósul. A szöveges válaszokat kielemezve olyan megállapításokat tettek, miszerint a tokaji bor Magyarország nemzetközi „azonosítója” lehet, képes reprezentálni a Borvidéket és az országot is. Többek szerint nagyobb piackutatást kellene végezni, illetve jobban megismertetni – erre nagyobb hangsúlyt fektetni – a borokat az érdeklődőkkel, mindemellett különleges gondolatokat és érzéseket generálhatnak bennük. Érkezett olyan válasz is, mely szerint segítségükkel egyediséget, különlegességet, emlékezetességet lehet csempészni a diplomáciába. Mások szerint ez egy bevett ajándék a nemzetközi diplomáciában és nem évtizedek, hanem évszázadok óta. Amennyiben gasztronómiai típusú ajándék mellett döntenek, ez egy nagyon különleges és magas értéket képviselő, hosszú ideig eltartható borkülönlegesség, amit a "királyok bora, borok királya" szlogen mellett megtiszteltetés ajándékba kapni.

11. ábra: Ön szerint hozzájárulhatnak a tokaji borok Magyarország nemzetközi diplomáciájához?

(Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves felmérés alapján, 2024)

Ön szerint hozzájárulhatnak a tokaji borok Magyarország nemzetközi diplomáciájához? Ha igen, kérem fejtse ki bővebben válaszát.

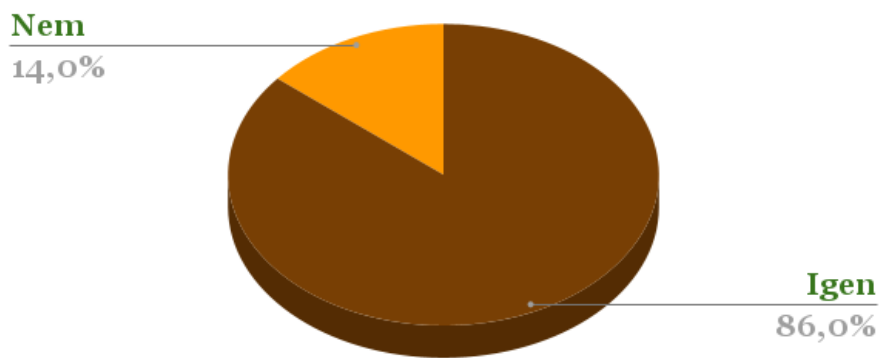
A 12. ábrán 86%-os arányban látjuk, hogy a válaszadók szerint a magyar kultúra megismeréséhez igenis hozzájárulhatnak a tokaji borok a külföldi közönségnek bemutatva. A pozitív válaszadók indoklását összesítve, kiderült, hogy szerintük érdeklődést vált ki az emberekben a tokaji bortermék, a származásra, ezáltal a borvidékre és a múltjára vagy kultúrájára. Ennek köszönhetően nem csak egy szűk körben ismerkednek meg a Tokaji Borvidék történelmével, hanem a magyar hagyományokkal, kulturális értékekkel is, illetve más

nemzeti értéket képviselő termékkel, szokással. Egyik megfogalmazás szerint minden történelmi borvidéken a borkészítés az ottani közösség múltjának, kultúrájának, identitásának szerves része, amit kommunikálnunk kell a kultúránk szerves részeként. Továbbá, ha elmeséljük valakinek az aszú kialakulásának, készítésének történetét, máris körülbelül 500 éves történelmi, kulturális ismeretet adtunk át az érdeklődőnek.

12. ábra: Ön szerint a tokaji borok hozzájárulhatnak a magyar kultúra megismertetéséhez a külföldi közönséggel?

(Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves felmérés alapján, 2024)

Ön szerint a tokaji borok hozzájárulhatnak a magyar kultúra megismertetéséhez a külföldi közönséggel ?

A 13. ábrán és a 14. ábrán azokat az adatokat láthatjuk, melyek összefoglalják egyrészt azt, hogy hivatalos vagy egyéb kötetlen eseményeken fogyasztottak-e már tokaji bort, illetve arra is, hogy milyen jellegű események voltak ezek. A korábbi kérdések visszaigazolása ez, hiszen arra voltam kíváncsi, hogy valóban jelen van-e a tokaji hivatalos vagy más, kötetlenebb jellegű eseményeken, mint magas minőséget, nemzeti érték képviselő ital. Meg lehet-e találni benne mindenki számára a saját maga stílusát, meg tud-e jelenni több formában a rendezvények jellegétől függetlenül.

13. ábra: Előfordult már Önnel, hogy ünnepségen/hivatalos eseményen tokaji bort kóstolhatott/szolgáltak fel?

(Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves felmérés alapján, 2024)

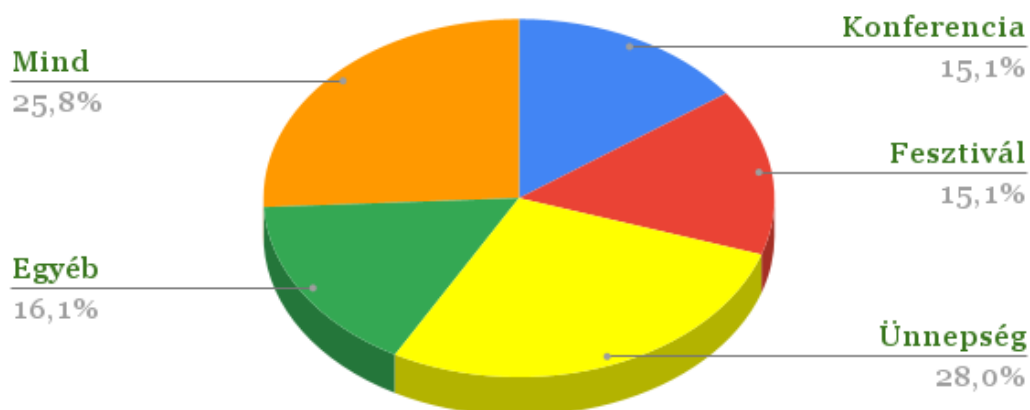

A 13. ábra igazolja, hogy sok helyszínen jelen van a tokaji, míg a 14. ábra azt, hogy több arca van a tokaji borok palettájának, képes teljesíteni minden szintéren. A feltett kérdésnél meg is jelöltem négy nagyobb kategóriát, melyből választhattak, de mivel szabad kitöltésű válaszlehetőségük volt, így összesítettem őket, ebből adódóan született olyan válasz is, amely mindegyik kategóriát tartalmazta, ez 25,8%-ot ki is tett a válaszokból. Legtöbben az ünnepségeket és az egyéb kulturális eseményeket említették, tehát esküvőket, átadásokat, fogadásokat.

14. ábra: Események jellege szerinti megoszlás

(Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves felmérés alapján, 2024)

Amennyiben az előző kérdésre "igen" választ adott, kérem válaszoljon az alábbi kérdésre:
Milyen jellegű eseményen történt?

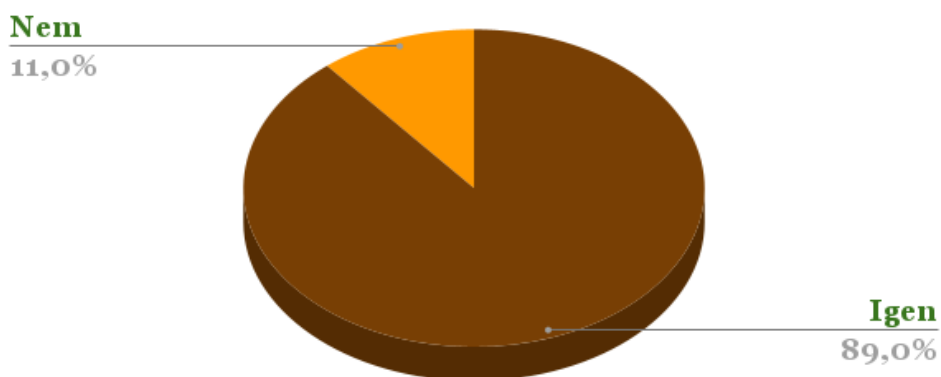

A 15. ábrán lévő kördiagram azt a 89%-os igen – 11%-os nem megoszlást mutatja, amely arra irányul, hogy a tokaji borok hozzá tudnak-e járulni a kulturális események hangulatához és atmoszférájához. A válaszok alapján, ebben is pozitív megítélés született a tokaji iránt. A szöveges válaszok kiértékeléseknél olyan megfogalmazásokkal találkoztam, mint például a jó bor, mint a tokaji önmagában lépés a kultúrát borfogyasztás irányába vagy mint, a tokaji aszú kapcsán sokan úgy gondolják, hogy az az ünnepek bora. Így annak megjelenése egy rendezvényen meghittebb, ünnepi hangulatot kölcsönözhet. Ahhoz, hogy a vendégek és/vagy a megajándékozott személyek tudják, mit is kóstolnak vagy mit kaptak ajándékba, fontos ismertetni a származását és kulturális vagy történelmi értékeit az adott tételeknek, ezzel könnyedén felkeltjük érdeklődésüket az embereknek és nemcsak a borok iránt, hanem a magyar nemzeti értékeket képviselő termékek felé. Mások szerint a nagyívű történelmünk és sokszínű épített környezetünk, valamint a speciális borászati eljárásaink jól kommunikálhatóak a különböző eseményeken.

15. ábra: Ön szerint a tokaji borok jelenléte hozzájárul a kulturális események hangulatához és atmoszférájához?

(Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves felmérés alapján, 2024)

Ön szerint a tokaji borok jelenléte hozzájárul a kulturális események hangulatához és atmoszférájához ?

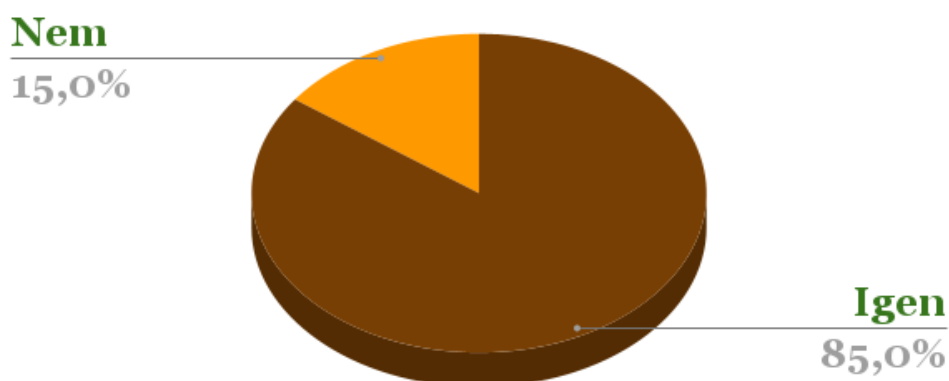

A 16. ábrán még a kulturális szerepkör kérdését ragadtam meg, annak okán, hogy választ kaphassak arra a kérdésre, segíthet-e kifejezni a magyar kulturális értékeket a tokaji bor és ha igen, hogyan teheti ezt meg. Ezt a kérdést azért is tartottam fontosnak, hiszen a diplomáciában is egy reprezentatív termék, így megtudhatjuk, hogy a borvidéki szereplők szerint miért felelnek meg a tokaji borok ezen szerep betöltésére is. A kördiagram megoszlásában 85%-os arányban igen választ kaptam, tehát elősegíthetik az értékek kifejezését. A szabad válaszadás lehetőségével élve a kitöltők válaszait az alábbiakban tudom ismertetni. A Tokaji bor országmárka, így fogyasztója jó benyomást kap az országról, illetve mivel az identitásunk része a tokaji bor így alapvető, hogy ezáltal erősítjük a kulturális értékeink kifejezését. Magyarország egyedi, semmihez nem hasonlítható értékeire hívják fel a figyelmet, kivételes minőségükkel.

16. ábra: Ön szerint a tokaji borok elősegítik Magyarország kulturális értékeinek kifejezését?

(Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves felmérés alapján, 2024)

Ön szerint a tokaji borok elősegítik Magyarország kulturális értékeinek kifejezését?

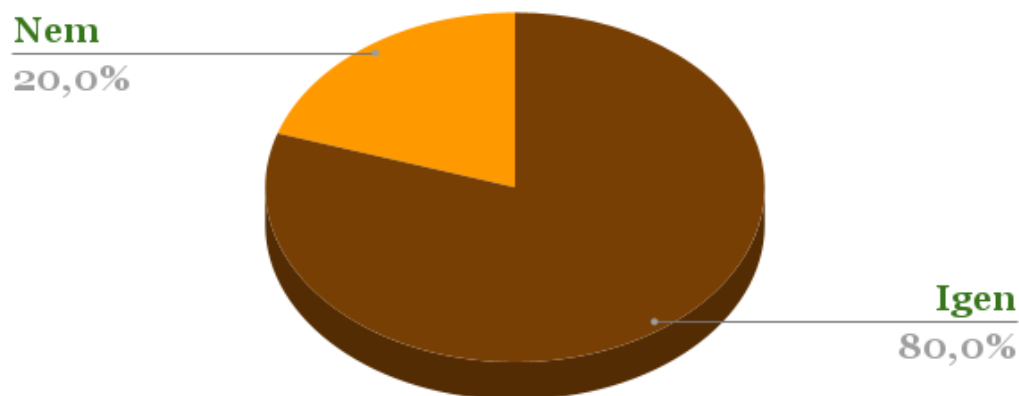

A következőkben szintén szerettem volna rávezetni a megkérdezett embereket arra, hogy miután kifejtik az előző kérdésekben is taglalt kulturális szerepkörét a boroknak - amennyiben úgy gondolják, hogy van létjogosultságuk – folytathassuk a diplomáciai kapcsolatok kiépítésével és az abban lévő lehetséges funkcióira is gondoljanak. A kitöltők nagy többsége, azaz 80%-a igennel válaszolt (lásd: 17. ábra), így szerintük képesek a tokaji borok arra, hogy két ország közötti kapcsolatteremtést elősegítsék vagy éppen a kapcsolatok kialakítását formálják. Szabad válaszadásokat kielemezve, említést tesznek arról, hogy a borok történelme segíthet a Európa keresztény múltjának emlékeztetésére és egyesítésére. Történelmi háttérét tekintve, szomszédos országainkban is jól ismerik a tokaji borokat, illetve a rá alapozott kapcsolatokat. Továbbá kölcsönös előnyökkel járhat, ha két ország egy-egy prémium termékét megismerteti a másik féllel.

17. **ábra:** Ön szerint a tokaji borok hozzájárulhatnak két ország közötti jó kapcsolatok kialakításához?

(Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves felmérés alapján, 2024)

Ön szerint a tokaji borok hozzájárulhatnak két ország közötti jó kapcsolatok kialakításához ?

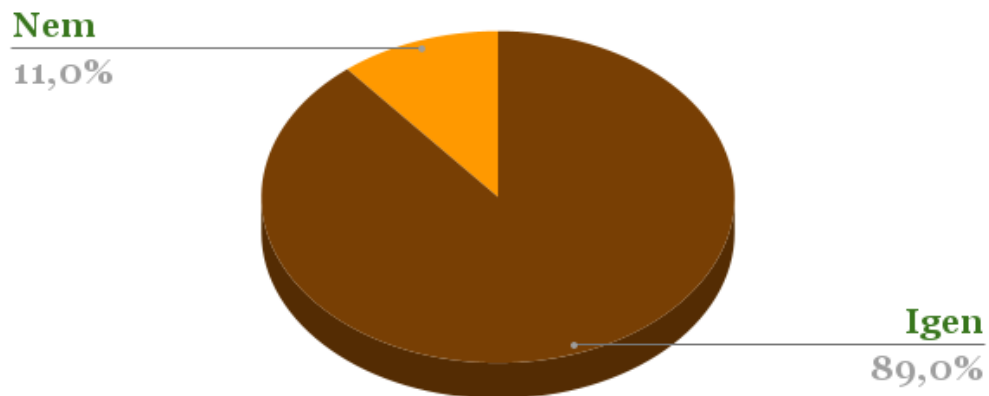
Az utolsó előtti kérdéseimben is ezt a kettősséget alkalmaztam, először egy egyszerűbb eldöntendő kérdést tettem fel az embereknek, miszerint fontos lenne-e erősíteni a tokaji borok szerepét a magyar diplomáciában, továbbá, ha igennel válaszolnak, miért gondolják ezt és hogyan lehetne erősíteni a szerepkört? Ebben a kérdésben is az igen válaszok vannak túlnyomó többségben, egészen pontosan 89%-os arányt értek el, láthatjuk a 18. ábrán. A szöveges válaszok feldolgozásánál pedig az alábbiakkal indokolták meg pozitív választásukat. A világban minden magyar külképviseleten csak magyar bort lenne szabad felszolgálni és ezek között a tokajit, ugyanennek kell érvényesülni a hazai fogadások esetében is. Egyike azoknak a nem nagy méretű, jól szállítható, hosszú ideig eltartható és kivételes minőséget képviselő termékeknek, amelyek megmutatják Magyarország teljesítményét, hagyományait, a magyar termékek minőségét, egyediségét. Nagykövetségeket tartott termékbemutatókkal, ahol az adott ország érdeklődő kereskedői, véleményformálói, gasztro-szakemberei kapnak meghívást és ismerkedhetnek méltó tálalásban a tokaji borokkal, ideális esetben a borokat elkészítő borászok társaságában. Ezáltal erősíthetnénk a személyes kötődésüket a nekik tetsző tételekhez, borászatokhoz, egy kölcsönösen előnyös partneri viszony a borok kereskedelmében pedig a két ország viszonyát is erősíti. A tokaji borok nem tudnak olyan mennyiségben érkezni, hogy a másik ország hazai borait veszélyeztesse, így nem kellene, hogy ellenérzéseket váltsanak ki, ha

színesítik az adott ország kínálatát, elsősorban a prémium kategóriában.

18. ábra: Ön szerint fontos lenne erősíteni a tokaji borok szerepét a magyar diplomáciában?

(Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves felmérés alapján, 2024)

Ön szerint fontos lenne erősíteni a tokaji borok szerepét a magyar diplomáciában?

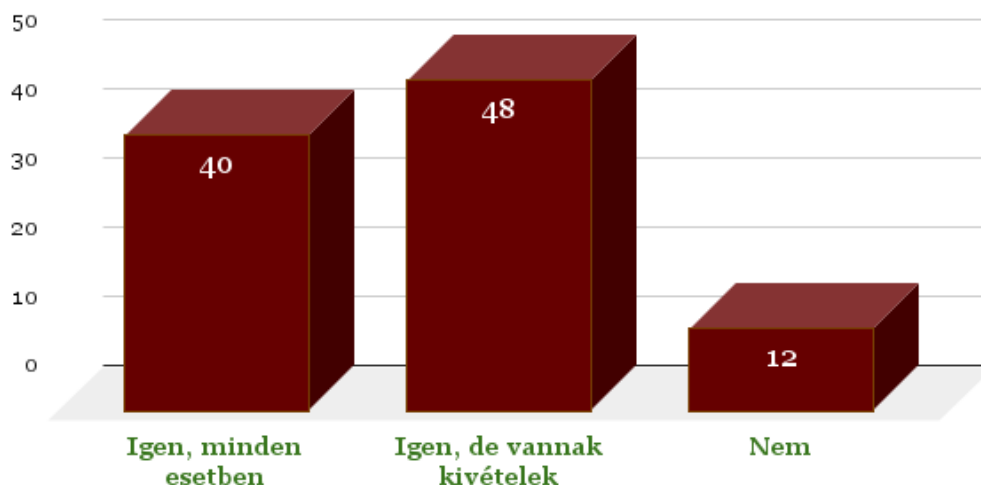

Az utolsó kérdésben pedig kíváncsi voltam, hogyan értékelik a tokaji név megjelölését, egyet jelenthet-e mindez a minőséggel. A 19. ábrán ennek eredményét olvashatjuk, miszerint a többség egyetért az állítással, de a legtöbb ember tesz kivételt egyedi ízlésének, stílusának megfelelően.

19. ábra: Ön szerint a Tokaj/Tokaji név megjelölése egy borászati terméken egyet jelent a minőséggel?

(Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves felmérés alapján, 2024)

Ön szerint a Tokaj/Tokaji név megjelölése egy borászati terméken egyet jelent a minőséggel ?

3.2. Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsának munkája

A Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa fontos szerepet játszik a tokaji borok diplomáciában betöltött szerepének növelésében. A Tanács egy olyan intézmény, amely a Tokaj-hegyaljai borvidék borászati és kulturális örökségének védelmét és promócióját tűzte ki célul. A mi feladatunk az, hogy elősegítsük a Tokaji borok nemzetközi megismertetését és elismertségét, valamint támogassuk azokat a kezdeményezéseket, amelyek révén a tokaji borok hozzájárulhatnak a diplomáciai kapcsolatok erősítéséhez és a kulturális cserék előmozdításához. A Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa számos módon járul hozzá a tokaji borok diplomáciában betöltött szerepének növeléséhez. Aktívan részt vesz a nemzetközi borversenyeken, kiállításokon és rendezvényeken, ahol lehetősége nyílik bemutatni a Tokaji borokat, mint például a 2024. évben megszervezésre kerülő Vinoble Nemzetközi Borvásáron, ahová külön meghívást kapott a szervezet, illetve lehetőséget is biztosítottak a Tanács számára, hogy speciális kóstolót tarthasson a kiállítás során. Ezenkívül különféle marketingkampányokat és promóciós eseményeket szervezünk, projekteket bonyolítunk le belföldi és külföldi érdekeltséggel annak érdekében, hogy növeljük a tokaji borok ismertségét és vonzerójét. Erre példa a kül-, és belpiaci promóciós projekt, mely keretein belül több borvidéki pincészet

vehetett részt külföldi és magyar szakembereknek szervezett kóstolókon saját boraikkal, illetve marketing akciókban is szerepelhettek. A Tanács támogatja és részt vesz különböző kulturális eseményeken és rendezvényeken, ahol a Tokaji borok fontos szerepet játszhatnak a kulturális kapcsolatok erősítésében és a nemzetközi megértés előmozdításában. A Tokaji Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet - amely a Tanács saját tulajdonában lévő szervezet - szervezésében tartott évjárat kóstolók ékes példái ennek. Segítjük a tokaji borokat használó diplomáciai ajándékozási kezdeményezéseket, amelyek során a Tokaji borokat a nemzetközi kapcsolatok építésének eszközeként használják. Munkánk során borversenyeket bonyolítunk le vagy segítséget nyújtunk a megszervezésében, így ezzel elősegítjük a borvidéki termelők ismertségét, a továbbjutott tételek pedig országosan képviselhetik rangos eseményeken a borvidéket. Fontos szerepet vállaltunk abban, hogy felhívjuk a figyelmet a Tokaji borok történelmi és kulturális jelentőségére, valamint, hogy képzéseket és oktatási programokat közvetítsünk – a Tokaj-Hegyalja Egyetem által közvetett úton - a borászat, borászati turizmus és borászati kultúra területén. Összességében a Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa aktív szereplője a tokaji borok diplomáciájában és számos módon járul hozzá annak érdekében, hogy a Tokaji borok még hatékonyabban és szélesebb körben játszassanak szerepet a nemzetközi kapcsolatokban és a kulturális cserékben.

4. Következtetések, javaslatok

Tanulmányom során a szakdolgozati munkámként feldolgozandó témakört érintően a tokaji borok diplomáciában betöltött szerepével foglalkoztam. Az elkészített kérdőíves felméréssel kaptunk egy szűk képet a borvidéki szereplők véleményéről a témát illetve. A feldolgozása során sikerült választ kapni a dolgozat elején felvetett kérdésekre, hipotézisekre. A tokaji borok esetében az egyediségét biztosan állíthatjuk, hogy a hat alap fajta, fejlett technológia mellett a hagyományok tisztelete és ápolása, továbbá a termőhelyi adottságok adják.

Manapság értékeink megőrzése kiemelten fontos feladatnak számít, így van ez a Tokaji Borvidék is, melyben nagy szerepet játszik a Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa is. Az elmúlt évek változásaival és Magyarország egyre inkább erősödő és széleskörben kiépülő diplomáciai munkájában a vélemények szerint kaphat és játszhat is szerepet a tokaji bor. Ehhez kifejezetten stabil háttér szükséges, akár szabályozás, akár termelés tekintetében. Mindez erősítheti a fogyasztókban is azt a képet, hogy a „tokaji” név alatt forgalomba kerülő borászati termékek valóban minőségiek, bizalmat érdemelnek.

A kérdőíves felmérés alapján megállapítást nyert az, hogy fontosnak tartják a megkérdezettek az értékeink védelmét, látják a szerepkört, melyet a tokaji borok betölthetnek és elismerik. Egyetértenek továbbá mindhárom hipotézisemben foglalt feltételezésekkel, azok tehát megalapozottak.

I. Hipotézis:

Az első feltevés szerint az emberek rendszerint nem rendelkeznek megfelelő jogi és borvidékekkel kapcsolatos ismeretekkel, beleértve az alapvető fogalmakat is. Általában a közönség és az átlag borfogyasztók nem ezt tekintik elsődleges információforrásnak a borokkal kapcsolatban, ugyanakkor segíthet az értékek megőrzésének fontosságára való rámutatásban.

II. Hipotézis:

A tokaji bor olyan nemzeti kincs, amely eszmei és tapasztalati értékével már ma is segíti, de az agrárdiplomáciai nyitás eredményeként a jövőben még erősebben támogatja a magyar külpolitikai célok sikerét.

III. Hipotézis:

A második hipotézishez szorosan visszakapcsolva a tokaji borok segítő, funkcionális szerepének ismertetése, illetve, hogy a fogyasztók, borvidéki szereplők által megosztott gondolatok azonosulnak-e a felvetésekkel.

Egy korábbi munkám alapján már bizonyítást nyert, hogy nem rendelkeznek széleskörű jogi ismeretekkel a borvidéki szereplők a borokat érintően, ugyanakkor ez természetesen nem jelent nagy negativitást. A borvidék kulturális és történelmi ismereteinek elsajátítása, amennyiben ezt még jogi háttérrel is bővítjük nagyban hozzájárulhat ahhoz, hogy megértsük és tiszteletben tarthassuk hagyományainkat, mely az eredetvédelem egyik fő alap mozgatórugója is egyben. A borok minőségének és hitelességének megőrzése érdekében - amely kritikus fontosságú a fogyasztók bizalmának elnyerése és a Tokaji borok piaci versenyképességének megőrzése szempontjából – előtérbe kell helyezni a tudásbázis fejlesztését, növelését. Ennek eredményeképpen saját borászati környezetünket, a fenntartható gazdálkodásunkat és örökségünknek a jövő generációja felé történő átadását könnyíthetjük meg és tehetjük hatásosabbá. Azt sem szabad elfelejteni, hogy a piaci struktúránk erősítésében és kereslet növelésben, ebből a tudásból eredő kommunikáció mennyi segítséget nyújthat.

A második felvetésben leírtak szerint a tokaji borok eszmei értékükkel képesek támogatni az agrárdiplomáciai nyitás sikereit. A hipotézishez hozzátartozó kérdésekben is pozitív irányultságú válaszokkal találkoztam, sok kitöltő rendelkezik azonos véleménnyel ebben a kérdésben. A Tokaji bor olyan hagyományokat és értékeket hordoz magában, amelyek központi szerepet játszanak a magyar kultúra identitásában. Az erősen kulturális alapokra épített Tokaji bor nem csupán egy ital, hanem egy kulturális örökség is, amelyet véleményem szerint Magyarország büszkén megoszthat a világgal. A Borvidékünk egyértelmű turisztikai vonzerőt jelent és hozzájárul a helyi gazdaság fejlődéséhez. Az agrárdiplomácia révén a tokaji bor nemcsak a borászati szektorban játszhat fontos szerepet, hanem az idegenforgalomban is, miközben növeli a helyi munkahelyek számát és elősegíti a vidéki területek fejlődését, ismertségét. Abszolút lehetőséget kínál Magyarországnak arra, hogy kulturális és gazdasági kapcsolatokat építsen ki más országokkal. Azáltal, hogy a tokaji bort a magyar külpolitika egyik eszközeként használják, Magyarország mélyebb diplomáciai kapcsolatokat alakíthat ki más nemzetekkel és erősítheti nemzetközi presztízsét. A Borvidék igenis rendelkezik olyan borászati szakértelemmel és tudással – lásd a Tokaj-Hegyalja Egyetem megalakulása -, amely más országok számára is értékes és értékes is lehet. Az agrárdiplomácia révén Magyarország és Tokaj is megoszthatja ezt a tudást más országokkal, ezáltal erősítheti a nemzetközi jelenlétét,

illetve a kapcsolatait a borászati szakterületen, közösségekben.

A harmadik felvetéshez összegezve elmondható, hogy a segítő vagy éppen funkcionálisi szerepének betöltésében sokrétű a témánkat adó tokaji bor, hiszen a hozzá kapcsolódó hagyományok és történetek részei a magyar kulturális örökségnek. Az ezekkel kapcsolatos információk megosztása hozzájárulhat ezeknek az értékeknek a megőrzéséhez és továbbadásához, valamint növelheti a fogyasztók érdeklődését a tokaji borok iránt. Segítő, funkcionális szerepének hangsúlyozása elősegítheti a tokaji borvidék turizmusának és gazdasági fejlődésének támogatását. Az egészséges életmódra és a gasztronómiai élményekre való fókuszálás vonzó lehet a turisták számára és növelheti a keresletet, ami pedig elősegítheti a helyi gazdaság növekedését. Kiválóan párosíthatók különböző ételekkel, továbbá hozzájárulhatnak az étkezési élmények gazdagításához. A párosítási lehetőségek ismertetése segítheti a fogyasztókat abban, hogy jobban élvezzék az ételek és az ízek harmonizálását.

Fontos, hogy a fogyasztók és a borvidéki szereplők is azonosuljanak ezekkel a felvetésekkel, mivel ez segíthet az üzenet hatékonyabb átadásában és elfogadásában. Ha a fogyasztók és a termelők egyetértenek a tokaji borok segítő, funkcionális szerepének fontosságával, akkor nagyobb valószínűséggel lesznek hajlandók támogatni és előnyben részesíteni ezeket a borokat, ami pedig elősegítheti a borvidék és az egész magyar borászati szektor fejlődését. A diplomáciai munka célja, hogy elősegítse a pozitív kapcsolatok kialakítását és fenntartását más országokkal, valamint népszerűsítse az adott ország kulturális és gazdasági értékeit. A diplomaták és a külügyi képviselők tehát fontos szerepet játszhatnak abban, hogy elősegítsék a tokaji borok értékeinek és hagyományainak megismertetését és elismertetését más országokban. Ehhez azonban elengedhetetlen, hogy a fogyasztók és a borvidéki szereplők is aktívan részt vegyenek az üzenet terjesztésében és elfogadásában. Így a fogyasztók és a termelők által megosztott gondolatok és értékek segíthetnek a tokaji borok külföldi népszerűsítésében és ezzel a magyar diplomáciai célok támogatásában is.

Összefoglalás

Szakedolgozatom feldolgozandó munkájaként igyekeztem olyan témát választani, amely kapcsolódhat a munkahelyem főtevékenységi köreihez, továbbá aktualitása is megállja a helyét. A jelentősége és aktualitása a tokaji borok diplomáciában betöltött szerepének azért is lényeges, mivel az elmúlt időszakban Magyarországon rengeteg fejlesztés és szervezet irányult vagy éppen alakult meg arra, hogy a magyar borokat előtérbe helyezhessük nemzetközi szinten is. A borok hírneve évszázadokra nyúlik vissza, és szorosan kapcsolódik Magyarország történelméhez és kulturális örökségéhez. A borvidék gazdag történelmi és kulturális örökséggel rendelkezik, amelyet érdemes megőrizni és továbbadni a következő generációknak. A borászat és borfogyasztás hagyományai, valamint a borok készítésének mestersége fontos részét képezik a helyi identitásnak és kultúrának. A tokaji borok élvezhetnek némi versenyelőnyt történelmi és kulturális múltjuknak köszönhetően, de az országban rejlő további kincseket is nagy tisztelettel kell megbecsülni és megismertetni a világgal. A Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsának munkájában és a kulturális diplomáciában való párhuzamok megértése szintén fontos. Mindkét területen kiemelkedően fontos a kommunikáció, a kapcsolatok építése és fenntartása, valamint az együttműködés más szereplőkkel. A tanácsnak meg kell találnia a megfelelő egyensúlyt a borvidék hagyományainak és értékeinek védelme, valamint a modern borászati és kulturális trendek követése között, ahogy a diplomáciában is fontos az egyensúly a saját érdekek és a nemzetközi közösség között. A Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsának mindennapos munkája, továbbá a rövid kérdőíves kutató munka segítségével kívántam jobban feltárni a témában rejlő lehetőségeket.

Fontosnak tartottam, hogy elsődlegesen a Tokaji Borvidéket ismertessem mind kulturális és történelmi vonatkozásaiban, majd ezt követően a diplomáciai alapokat. A Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa munkája és a kulturális diplomácia munkája között lehet párhuzamot vonni, mivel felismerhetővé válnak olyan esetleges akadályok, melyekben megoldást kell találnunk a hatékony működés érdekében. Továbbá az agrárszektor is érintő borkereskedelemre vagy bormarketingre is kihatóan kereshetünk átfedéseket, amelyeket a saját szabályozási környezetünkben alkalmazhatunk, ezzel is elérhetővé téve a borvidéki növekedést, minőség garancia és fejlesztési előre lépéseket. Fontos megemlíteni, hogy a Tokaji Borvidék nemcsak Magyarország, hanem a világ számára is fontos diplomáciai tényező lehet. A tokaji borok nemzetközi hírneve és elismertsége révén a borvidék hozzájárulhat Magyarországnak kulturális és gazda-

sági kapcsolatainak erősítéséhez más országokkal. A borok exportja és a nemzetközi borverse-nyeken elért sikerek diplomatikai lehetőségeket teremtenek a borvidék számára. A megfelelő marketingstratégiák és értékesítési csatornák kialakítása lehetővé teszi a borok szélesebb körű elterjedését és ismertségét mind a hazai, mind a nemzetközi piacon. Emellett az agrárszektor modernizációja és hatékonyabbá tétele is kulcsfontosságú a borvidék növekedéséhez és versenyképességének növeléséhez. Véleményem szerint a helyi hatóságoknak és szereplőknek együtt kell működniük azért, hogy maximalizálják a borvidék potenciálját és hozzájáruljanak Magyarország kulturális és gazdasági sikereihez.

Irodalomjegyzék

- Alkonyi L. (2009): Tokaj: iránytű borkedvelőknek, BORBARÁT-Lap Kft. Kiadó, 367 o.
- Alkonyi L. (2000): Tokaj- A szabadság bora, BORBARÁT-Lap Kft Kiadó, 239 o.
- Balassa I. (1991): Tokaj-Hegyalja szőleje és bora, Tokaj-Hegyaljai ÁG. Borkombinát, 752 o.
- Banfalvi C. (2018): Tokaji Aszú: The Story of The World's Oldest Sweet Wine, Taste Hungary, 10.12.2018, <https://tastehungary.com/journal/tokaji-aszu-the-story-of-the-worlds-oldest-sweet-wine/>
- Bihari Z. (2019): Tokaj terroir, Agroinform Kiadó, 159 o.
- Botos E. – Marczinkó F. (2005): Tokaj Boratlasz, Bor-Kép Kiadó, 152 o.
- Bukodi B. (2017): A bor, mint szellemi alkotás, különös tekintettel a Tokaji szabályozására, TDK Dolgozat Miskolci Egyetem Állam és Jogtudományi Kar, 55 o.
- Comenetz J. (2011): Embassies Get Into Spirit of In Vino Diplomacy, The Washington Diplomat, 29. 03. 2011. <https://washdiplomat.com/embassies-get-into-spirit-of-in-vino-diplomacy/>
- Csoma Zs. (2012): A szőlő és a bortermelés története, Borkultúra Központ Kiadványai, 164 o.
- Csoma Zs. (2000): Millenniumi szőlős-boros könyv, Agroinform Kiadó, 459 o.
- Dlusztus I. – Kaiser O. (2005): The wonderful hungarian wine, Alexadna Kiadó, 160 o.
- Feyér P. (1970): Szőlő- és borgazdaságunk történetének alapjai, Akadémiai Kiadó, 407 o.
- Feyér P. (1981): A szőlő- és bortermelés Magyarországon 1848-ig, Akadémiai Kiadó, 385 o.
- Frisnyák S. – Gál A. (2012): Tokaj-hegyaljai borvidék, (Hazánk első történeti tája. Tanulmánygyűjtemény), Nyíregyházi Főiskola, Bocskai István Gimnázium, 276 o.
- Dr. Szabó J. – Török S. (1867): Album of Tokaj-Hegyalja, Tokaj-Hegyaljai Borászati Társaság, 185 o.
- Komoróczy Gy. (1944): Borkivitelünk észak felé, Kazinczy Társaság, 377 o.
- Kókai-Kunné Dr. Szabó Á. (2023): *Szóbeli közlés*. Hegyközségek Nemzeti Tanácsa. 2023.09.10.
- Dr. Molnár P. (2023): *Szóbeli közlés*. Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa. 2023.09.21.
- Nikolić D. (2022): The Story of Tokaji wine, Diplomacy&ommerce, 19.09.2022. <https://www.diplomacyandcommerce.rs/the-story-of-tokaji-wine/>
- Pap M. (1985): A Tokaji, Gondolat Könyvkiadó, 293 o.
- Pap M. (1995): A tokaji bor és Európa. In: Tokaj várostörténeti tanulmányok I., Tokaj Város Önkormányzata, 339 o.
- Pap M. (2005): Tokaj névhasználata a nagyvilágban, Oskar Kiadó, 72 o.
- Szabó-Jilek J. (1977): Nagy hírű boraink, a tokaji borok életútja, Mezőgazdasági Kiadó, 71 o.
- Townson R. (2023): Tokay, its Vineyards and Wine, L'Harmattan Kiadó, 272 o.

- Szilágyi J. E. (2017): Az agrár- és vidékfejlesztési jog elmélete in: Csák Cs. – Hornyák Zs. – Kocsis B. E. – Olajos I. - Kókai-Kunné Szabó Á. – Szilágyi J. E.: Agrárjog. A magyar agrár- és vidékfejlesztési jogi szabályozás lehetőségei a globalizálódó Európai Unióban, Miskolci Egyetemi Kiadó, 287-303 o.
- Tardy L. (1963): A tokaji Borvásárló Bizottság története (1733-1798), Rákóczi Múzeum Baráti Köre, 175 o.
- Tokaji Borvidék Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet (2013): Szőlő-levél, III. évfolyam 5. szám, 20 o.
- Winery Essentials (2019): A Tour of the Tokaj-Hegyalja: A Journey of Wine, Independently Published, 152 o.
- Zelenák I. (2012): A Tokaji Aszú titkai, Agroinform Kiadó és Nyomda, 200 o.
- Zöldréti A. – Vajda L. S. (2023): Agrárdiplomácia, Magyar Agrár- Élettudományi Egyetem, 237 o.

Jogsabályok, rendeletek, szabványok:

1151/2012/EU rendelet – Európai Parlament és Tanács rendelete a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek minőségrendszereiről.

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.).

2004. évi XVIII. törvény a szőlőtermesztésről és a borgazdálkodásról.

2012. évi CCXIX. törvény a hegyközségekről.

1997. évi XI. törvény a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról.

TOKAJ-OEM Termékleírás – 7. változat.

Táblázatok és ábrák jegyzéke

Táblázatok

1. **táblázat:** Történelmi adatok

Ábrák

1. **ábra:** Nemek szerinti megoszlás
2. **ábra:** Életkor szerinti megoszlás
3. **ábra:** Iskolai végzettség szerinti megoszlás
4. **ábra:** Vármegyék szerinti megoszlás
5. **ábra:** Tudta-e, hogy Magyarország 22 borvidékkel rendelkezik?
6. **ábra:** Tudta-e, hogy a Tokaji Borvidék felkerült az UNESCO Világörökségi listájára?
7. **ábra:** Amikor Tokaj vagy a Tokaji Borvidék nevét hallja, mire gondol először – mit jut eszébe róla?
8. **ábra:** Ön mit gondol, mi teszi a tokaji borokat különlegessé a kulturális eseményeken?
9. **ábra:** Ön előnyben részesítené ajándékozás során a tokaji borokat/borkülönlegességeket más borvidék boraival szemben?
10. **ábra:** Ön szerint van-e valamilyen különleges szerepe a tokaji boroknak a nemzetközi borpiacon?
11. **ábra:** Ön szerint hozzájárulhatnak a tokaji borok Magyarország nemzetközi diplomáciájához?
12. **ábra:** Ön szerint a tokaji borok hozzájárulhatnak a magyar kultúra megismertetéséhez a külföldi közönséggel?
13. **ábra:** Előfordult már Önnel, hogy ünnepségen/hivatalos eseményen tokaji bort kóstolhatott/szolgáltak fel?
14. **ábra:** Események jellege szerinti megoszlás
15. **ábra:** Ön szerint a tokaji borok jelenléte hozzájárul a kulturális események hangulatához és atmoszférájához?
16. **ábra:** Ön szerint a tokaji borok elősegítik Magyarország kulturális értékeinek kifejezését?
17. **ábra:** Ön szerint a tokaji borok hozzájárulhatnak két ország közötti jó kapcsolatok kialakításához?

- 18. ábra:** Ön szerint fontos lenne erősíteni a tokaji borok szerepét a magyar diplomáciában?
- 19. ábra:** Ön szerint a Tokaj/Tokaji név megjelölése egy borászati terméken egyet jelent a minőséggel?

NYILATKOZAT

Ferenczné Gazdag Fruzsina Babett (név) (hallgató Neptun azonosítója: **N50QJM**)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi
források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: Budapest, 2024. éváprilis hó 28. nap

belső konzulens

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Ferenczné Gazdag Fruzsina Babett _____
A Hallgató Neptun kódja: N50QJM _____
A dolgozat címe: A tokaji bor diplomáciában betöltött szerepe _____
A megjelenés éve: 2024 _____
A konzulens intézetének neve: Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet
A konzulens tanszékének a neve:

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlanul állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024 év 04 hó 18 nap

Hálgató aláírása